

DE GODDELIJKE LITURGIE

VAN ONZE HEILIGE VADER BASILIUS DE GROTE

TEKST VOOR PRIESTER EN DIAKEN
VOOR GEBRUIK IN DE PAROCHIE

- HERZIENE EDITIE 2017 -

DE GODDELIJKE LITURGIE

VAN ONZE HEILIGE VADER BASILIUS DE GROTE

TEKST VOOR PRIESTER EN DIAKEN
VOOR GEBRUIK IN DE PAROCHIE

NEDERLANDSE VERTALING UIT DE GRIEKSE GRONDTEKST

UITGAVE ORTHODOX KLOOSTER IN DE PEEL

❖ GEBOORTE VAN DE MOEDER GODS ❖

ASTEN - *HERZIENE EDITIE KERSTVASTEN 2017* -

Is het onmogelijk van Christus te beminnen buiten de Kerk? Ik weet dat deze vraag door velen gesteld wordt. Het antwoord is dat er zeker een mogelijkheid is om enkele aspecten van Christus te beminnen buiten de Kerk. Maar buiten de Kerk kan men Christus zelf niet beminnen. Er zijn mensen die houden van enkele woorden van Christus of Hem zien als een profeet of een wijze. Er zijn er zelfs die zich alleen maar interesseren in zijn menselijkheid en anderen die in Hem de wonderdoener zien. Maar Christus, de Zoon van God, is niet op de wereld gekomen om wonderen te verrichten, noch om kostbare leringen te houden, zelfs niet om de wereld te oordelen. Christus is gekomen om de wereld te redden!

Christus heeft Zijn Apostelen uitgezonden om gemeenschappen van gelovigen op te richten die op éénzelfde plaats samenkomen, waar ze allen samen Zijn aanwezigheid kunnen beleven en herbeleven, door deel te hebben aan Zijn kostbaar Lichaam en Bloed, zoals Hij het ons zelf heeft voorgedragen.

Hoe kunnen we Christus liefhebben en onverschillig blijven t.o.v. zijn uitnodiging? Het is in de Kerk dat Christus handelt. De Apostelen hebben lokale Kerken gesticht die samen de Universele Kerk van Christus vormen. Zonder de zichtbare Kerk, door God gesticht, kan geen enkele eenheid bestaan tussen de leden van een gemeenschap, die niet het Lichaam van Christus zou zijn, want het Lichaam van Christus, is Zijn Kerk, van dewelke Hij het hoofd is.

De eerste christelijke gemeenschappen werden gevestigd in steden die een zeker aanzien genoten en waar de universeel gebruikte taal van de beschaving **Grieks** was. Vanaf dat moment werd in deze taal de eerste christelijke prediking gedaan door de Apostelen van de Heer. Maar toen het christelijk geloof doordrong in het niet-gehellenseerde landschap van het Oosten of werd geëxporteerd naar landen buiten het Romeinse Rijk, zoals Armenië, Georgië, Ethiopië, werden de dienaren van het Evangelie door omstandigheden genoodzaakt om de dialecten van deze verschillende volkeren te gebruiken en hen zo in te leiden in de christelijke leer en het gebed. Vanaf dat ogenblik begon men God ook te vereren **in het Latijn** in Afrika, in Gallië, in de landelijke kantons van Italië; **in het Koptisch** voor de Egyptische landgenoten; **in het Syrisch** voor de Syrische boeren en de inwoners van de kleine steden van de regio; **in het Armeens, Georgisch, Ethiopisch en Gotisch**. Later, toen het Oecumenisch Patriarchaat van Constantinopel het initiatief nam inzake de grote missionaire beweging die de Slavische volkeren zou moeten bekeren, werd dezelfde tactiek aangewend en werden de Heilige Boeken en liturgische teksten vertaald in het **Slavisch**.

In deze lijn hebben ook de Griekse koorlieden - die met de toestemming van het Oecumenisch Patriarchaat in 1752 in Amsterdam een orthodoxe parochie oprichtten – gezorgd voor de vertaling van de Goddelijke Liturgie van de Heilige Johannes Chrysostomos in het Nederlands. Zij waren van mening dat de rijkdom van de orthodoxe Liturgie toegankelijk diende te zijn voor de autochtonen, Nederlanders, met wie ze omgingen.

Later heeft Archimandriet Adriaan Korporaal zijn leven lang gewijd aan de vertaling van liturgische teksten van de orthodoxe traditie. Dit werk werd – zij het op een andere wijze – verdergezet door wijlen Moeder Maria, overste van het Orthodox Klooster van de Geboorte van de Moeder Gods te Asten. Ze wist ook samen te werken met Nederlanders, zoals o.m. Vader Hildo Bos. Wel was er op dat vlak nooit een samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen. Uiteraard dat zowel Vlamingen als Nederlanders Nederlands spreken. Hun woordenschat en grammatica zijn nagenoeg identiek. Maar er zijn heel wat verschillen: men gebruikt bij de éne taalgroep woorden en uitdrukkingen die in het andere deel van het taalgebied onbekend zijn, wat exotisch klinken of een andere betekenis hebben. Die woorden, constructies en 'manieren van zeggen' behoren alleen in het noordelijke of het zuidelijke deel van het taalgebied tot de standaardtaal, dat wil zeggen dat ze alleen daar algemeen bekend en bruikbaar zijn. Vaak zijn taalgebruikers zich niet bewust van de geografische gebruiksbeperking. De verschillen tussen het Nederlands in Nederland en het Nederlands in België hangen nauw samen met de geschiedenis van beide delen van het taalgebied. Het Nederlands dat honderd jaar geleden in België werd gesproken, was doorspekt met dialect en uit het Frans overgenomen woorden en wendingen. Door de verfransing van de burgerij waren veel Franse invloeden in het Vlaamse taalgebruik doorgedrongen.

In 2010 werd een Orthodoxe Bisschoppenconferentie voor de Benelux opgericht, die sindsdien ook een commissie heeft die zich moet bezighouden met de vertalingen van liturgische teksten en deze moet leiden tot een synodale goedkeuring. In afwachting van een goedgekeurde vertaling, zegenen wij voor het Nederlandse grondgebied de liturgische teksten vertaald door de betreunde Moeder Maria en haar medewerksters. Wij danken hen voor de tijd en energie die zij in dit nobel werk hebben geïnvesteerd en wij vragen aan God hen met genade te zegenen!

Te Brussel, in het Aartsbisdom, op 6 december 2017.

+ *Athenagoras van België.*

Metropoliet Athenagoras van België
Exarch van Nederland en Luxemburg

Deze vertaling is gemaakt uit de Griekse grondtekst. De uitgave is gebaseerd op de tekst van de Griekse uitgave van de Apostoliki Diakonia, uitgave 1981 en die van het klooster *Simono Petra*, uitgave 2001. Geringe afwijkingen gaan terug op de Liturgiestudie van N. Trebelas, gemaakt in 1935 voor de wetenschappelijke commissie van het Patriarchaat van Constantinopel: ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ. Vanaf 1978 tot nu toe hebben zeer velen, door op- en aanmerkingen, meegeholpen aan het tot stand komen van deze uitgave. Dankbaar denk ik terug aan de hulp van Joh. M. Fountoulis(†), docent in de Liturgiek in Thessalonika. Met de Russische-orthodoxe parochie van de H. Nicolaas van Myra in Amsterdam is vanaf 2008 samengewerkt om tot een gezamenlijke vertaling te komen van de priester teksten. In deze uitgave is (vrijwel) overeenstemming over de priester teksten voor zover die overeenkomen met de Chrysostomus-liturgie. We hopen in de toekomst ook tot een eenstemmige vertaling van de eigen gebeden van de Basilius-liturgie te komen.

Aan alle lezers en gebruikers van deze tekst vragen wij vergeving voor de onvolkomenheden. U allen vragen wij ons klooster te gedenken in uw gebeden en vooral bij de viering van het grote en heilige Mysterie van de Goddelijke Liturgie.

Abdis Maria(†) en medezusters

Orthodox Klooster in de Peel - Asten - Kerstvasten 2017

voor meer informatie:

+ Orthodox Klooster in de Peel +

Geboorte van de Moeder Gods

Gruttoweg 7, 5725 RT Asten

tel/fax (0031) 0493 - 560421

www.orthodoxasten.nl

e-mail: orthodoxasten@hetnet.nl

❖ INHOUD ❖

Voorwoord.....	7
De Goddelijke Liturgie - proskomidie.....	9
De Goddelijke Liturgie van Basilius de Grote.....	29
Wegzending	86
Synaxarion	87
Dankgebeden.....	91
Concelebratie	96
Noten	97
Doopleerlingen-litanie	101

❖ ENKELE OPMERKINGEN ❖

Nummers ⁽¹⁾ in de tekst verwijzen naar **noten** achterin het boekje, vaak betrekking hebbend op verschillen in gebruik tussen Grieks en Slavisch. Meestal gaan deze verschillen terug op verschillende handschriften. Daarin staan bij iedere handeling één of meer toepasselijke verzen uit de psalmen of de profeten. Waarschijnlijk bad men zoveel regels als nodig was om de tijd van een handeling te overbruggen. In de Slavische traditie worden vaak meer verzen of zelfs de hele psalm gelezen. Wetenschappers zien graag dat de *cursieve tekst* wordt weggelaten, omdat het om latere toevoegingen gaat.

Altaar	=	de Altaartafel;
altaar	=	de altaaruimte;
P	=	tekst van de priester;
D	=	tekst van de diaken, die de priester bidt wanneer hij zonder diaken dient.
p	=	tekst van de priester, die overgeslagen wordt als er geen diaken meedient.
d	=	tekst van de diaken, die overgeslagen wordt als er geen diaken meedient;
P +	=	de priester geeft de zegen.

In de rubrieken is weggelaten:

- Dat de diaken bij het aankleden zijn gewaden kust;
dat de priester zijn gewaden zegent en kust.
- Dat de diaken iedere keer wanneer hij iets aan de priester geeft of iets van hem krijgt diens rechterhand kust.
- Dat de diaken iedere keer wanneer hij een gebed zegt zijn oraar opheft, het vasthoudend met drie vingers van zijn rechterhand.

DE GODDELIJKE LITURGIE

DE ORDE VAN DE VOORBEREIDING

DE VOORBEREIDING VAN DE LITURGEN

De priester die de Goddelijke Liturgie gaat voltrekken, moet zich tevoren met iedereen verzoend hebben, en niets tegen iemand hebben. Met heel zijn kracht moet hij zijn hart behoeden tegen slechte gedachten.

De tijd vanaf de vooravond moet hij in onthouding doorbrengen en tot aan de Liturgie moet hij zeer waakzaam zijn. Wanneer de tijd gekomen is, maakt hij met de diaken voor de heilige deuren drie buigingen naar het Oosten. Zij kunnen hierbij zeggen:

God, wees mij zondaar genadig.

d Zegen, heer.

P Gezegend is onze God, immer, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen.

D Amen.

P Eer aan U, onze God, eer aan U.¹

Hemelse Koning, Trooster, Geest der waarheid,
Die alom tegenwoordig zijt en alles vervult,
Schatkamer van het goede, en Schenker van het leven,
kom en verblijf in ons, reinig ons van alle smet,
en red onze zielen, o Goede.

D Heilige God, heilige Sterke, heilige Onsterfelijke,
ontferm U over ons. (3x)

Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest,
nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Alheilige Drie-eenheid, ontferm U over ons;
Heer, wis onze zonden uit,
Meester, vergeef ons onze ongerechtigheden,
Heilige, bezoek ons en genees onze zwakheden
omwille van Uw Naam.
Heer, ontferm U. (3x)

Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest,
nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,
Uw Naam worde geheiligd,
Uw Koninkrijk kome,
Uw wil geschiede, zoals in de hemel zo ook op aarde,
geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaren vergeven,
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.

P Want van U is het koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

D Amen.

P Ontferm U over ons, o Heer, ontferm U over ons. Omdat wij van alle rechtvaardiging verstoken zijn, bieden wij, zondaars, U, Meester, dit smeekgebed aan: ontferm U over ons.

D Eer ...

Heer, ontferm U over ons, want op U vertrouwen wij. Wees niet te zeer op ons vertoornd, en wees onze overtredingen niet indachtig, maar zie ook nu op ons neer als Barmhartige en verlos ons van onze vijanden: want Gij zijt onze God, en wij zijn Uw volk, allen zijn wij het werk van Uw handen, en Uw Naam roepen wij aan.

P Nu en ...

Open voor ons de poort der barmhartigheid, gezegende Moeder Gods. Laat ons, die op u hopen niet afdwalen. Mogen wij door u uit de gevaren bevrijd worden: want gij zijt de redding van het volk der christenen.

Terwijl ondertussen het voorhangsel wordt geopend.

Zij vereren de Christus-ikoon en zeggen ieder voor zich:

Wij vereren Uw reine ikoon, o Goede, en wij vragen vergeving van onze zonden, Christus God. Het behaagde U immers om vrijwillig in het vlees het kruis te bestijgen, om Uw schepselen te verlossen uit de slavernij van de vijand. Daarom roepen wij U dankbaar toe: Gij hebt alles met vreugde vervuld, onze Redder, Die gekomen zijt om de wereld te redden.

Zij vereren de Moeder-Gods-ikoon

Gij, die de bron zijt der Barmhartigheid, acht ons uw medelijden waardig, Moeder Gods. Zie neer op het volk dat gezondigd heeft, toon zoals altijd uw macht. Want op u hopend roepen wij u het "Verheug u" toe, zoals eens Gabriël, de aanvoerder der onlichamelijken.²

Zij vereren de ikoon van de H. Johannes de voorloper

De gedachtenis van een rechtvaardige wordt gevierd met hymnen, maar u volstaat het getuigenis des Heren, o Voorloper. Want gij toonde u waarlijk eerbiedwaardiger dan de profeten, omdat gij Hem die gij predikte mocht dopen in de wateren. En nadat gij geleden had voor de waarheid, hebt gij vol vreugde de blijde boodschap gebracht aan hen in de hades, dat God in het vlees is verschenen, Die de zonde der wereld wegneemt en ons de grote genade verleent.

Na het vereren gaan ze met gebogen, onbedekt hoofd voor de heilige deuren staan

d Laat ons bidden tot de Heer.

P Heer, strek Uw hand uit vanuit Uw woning in den hoge en sterk mij voor het dienstwerk, dat ik voor U ga verrichten, opdat ik zonder veroordeling voor Uw ontzagwekkend Altaar tred om de onbloedige erediensdienst te voltrekken. Want van U is de kracht en de heerlijkheid, in de eeuwen der eeuwen.

D Amen.

Eventueel een kleine wegzending: ³

P Eer aan U ..

*D Eer ... Nu en.. Heer, ontferm U (3x)
Vader zegen.*

P Dat Christus onze waarachtige God ...

D Amen

P Door de gebeden ...

D Amen

Zij maken een buiging voor het volk en gaan het altaar in ⁴ zeggend

Ik zal binnentreden in Uw huis, ik zal mij buigen voor
Uw heilige tempel in vreze voor U.⁵

Binnengekomen in het altaar maken zij drie buigingen voor het heilig Altaar. De priester kust het Evangelie en het Altaar, de diaken alleen de rechterhoek van het Altaar:

Ieder neemt zijn gewaden, buigt drie maal richting oost, bij zichzelf zeggend:

God, wees mij zondaar genadig en ontferm U over mij.

Dan gaat de diaken naar de priester met zijn stichaar en oraar, en zegt met gebogen hoofd

d Zegen, heer, het stichaar met het oraar.

p + Gezegend is onze God, immer, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Dan trekt de diaken zich terug naar een kant van het altaar en doet zijn stichaar aan.

d Mijn ziel verheugt zich in de Heer, want Hij heeft mij een kleet van verlossing aangedaan en mij bekleed met een gewaad van vreugde; Hij heeft mij als een bruidegom een kroon opgezet, en als een bruid met sieraden getooid.

Dan kust hij zijn oraar en bevestigt het op zijn linkerschouder. Ook doet hij zijn manchetten aan.

Bij de rechter zegt hij

d Uw rechterhand, Heer, is verheerlijkt door kracht.
Uw rechterhand, Heer, verpletterde de vijanden.
Door de overvloed van Uw heerlijkheid
hebt Gij de tegenstanders verbrijzeld.

Bij de linker zegt hij

d Uw handen hebben mij geschapen en gevormd,
geef mij inzicht en ik zal Uw geboden leren.

*Dan gaat hij de proskomidietafel voorbereiden. De heilige **diskos** zet hij links, de heilige **kelk** rechts. De **velums** legt hij opgevouwen terzijde met de **ster** erop. Hij controleert de **lans**, de **prosforen**, de **wijn** en het **water**, en steekt een **kaars** aan.*

*De **priester** neemt zijn **stichaar** in de linkerhand, zegent het en zegt*

P + Gezegend is onze God, immer, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Hij trekt het aan:

P Mijn ziel verheugt zich in de Heer, want Hij heeft mij een kleet van verlossing aangedaan en mij bekleed met een gewaad van vreugde; Hij heeft mij als een bruidegom een kroon opgezet, en als een bruid met sieraden getooid.

Bij het epitrachiel

P + Gezegend is God, Die Zijn genade uitstort over Zijn priesters: als myron over het hoofd, die afvloeit over de baard, de baard van Aäron; die afvloeit over de zoom van zijn gewaad.

Bij de gordel

P + Gezegend is God, Die mij met kracht omgordt, Die mijn weg onbevlekt heeft gemaakt.⁶

Bij de rechtermanchet

P + Uw rechterhand, Heer, is verheerlijkt door kracht. Uw rechterhand, Heer, verpletterde de vijanden. Door de overvloed van Uw heerlijkheid hebt Gij de tegenstanders verbrijzeld.

Bij de linkermanchet

P + Uw handen hebben mij geschapen en gevormd, geef mij inzicht en ik zal Uw geboden leren.

Indien hij toestemming heeft een zwaard te dragen

P + Gord uw zwaard aan uw heup, o Machtige, in uw pracht en uw schoonheid. Span u in, trek voorspoedig voort en heers omwille van waarheid, zachtmoedigheid en recht en uw rechterhand zal u wonderbaar leiden.⁷

Bij het feloon

P + Uw priesters, Heer, zullen zich bekleden met gerechtigheid en Uw heiligen zullen zich vol vreugde verheugen.

Hierna wassen zij hun handen:

D/P Ik was mijn handen in onschuld, Heer, en ik zal rond Uw Altaar gaan om de klank van Uw lofzang te horen, om al Uw wonderen te verhalen. Heer, ik bemin de luister van Uw huis en de verblijfplaats van Uw heerlijkheid.⁸ *Verderf mijn ziel niet met goddelozen, noch mijn leven met mannen des bloeds, in wier handen ongerechtigheden zijn; hun rechterhand is gevuld met geschenken. Maar ik heb in onschuld gewandeld; verlos mij, Heer, en ontferm U over mij. Mijn voet heeft het rechte pad betreden; in de kerken zal ik U zegenen, Heer.*

DE VOORBEREIDING VAN DE GAVEN

*Zij buigen driemaal voor de proskomidie:*⁹

God, wees mij zondaar genadig en ontferm u over mij. (3x)

De priester legt de heilige lans op de prosfoor en heft deze op tot aan zijn voorhoofd:

P Gij hebt ons vrijgekocht van de vloek der wet door Uw kostbaar bloed. Vastgenageld aan het kruis en doorstoken met de lans hebt Gij de onsterfelijkheid doen opwellen voor de mensen: onze Redder, eer aan U.

d Zegen, heer.

P Gezegend is onze God, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De priester neemt de eerste prosfoor in zijn linkerhand, de lans in zijn rechter en met de lans bekruijst hij driemaal het zegel

P Ter gedachtenis van onze Heer, God en Redder Jezus Christus. (3x)

Hij steekt met de lans in de rechterzijde van het Lam en snijdt langs de zijkant (langs I-N).¹⁰

Bij iedere snede zegt de diaken

d Laat ons bidden tot de Heer.

P Als een schaap werd Hij ter slachting geleid.

En langs de linkerzijde van het Lam

P En als een vlekkeloos lam, stom voor zijn scheerder, zo deed Hij Zijn mond niet open.

en langs de bovenzijde

P In Zijn vernedering werd Hem een rechtvaardig oordeel ontzegd.

en langs de onderzijde

P Wie zal Zijn afkomst verhalen?

d Neem weg, heer.

De priester steekt de lans van rechtsaf naar onderen om het Lam los te snijden

P Want Zijn leven wordt van de aarde weggenomen.

Hij legt het Lam ondersteboven op de heilige diskos.

d Slacht, heer.

en de priester slacht door het in kruisvorm in te snijden

P Geslacht wordt het Lam Gods, Dat de zonde van de wereld wegneemt, voor het leven en de redding van de wereld.¹¹

En hij draait het Lam weer om met het zegel boven.

d Doorsteek, heer.

De priester steekt met de lans in de rechterzijde van het Lam, vlak boven de letter N.

P Een van de soldaten doorstak Zijn zijde met een lans en terstond vloeide er bloed en water uit. Hij die het gezien heeft, getuigde ervan en zijn getuigenis is waarachtig.

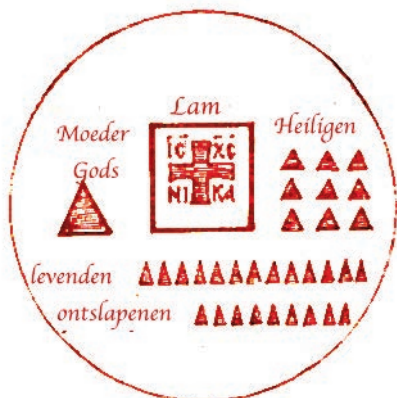
De diaken neemt het kannetje met wijn in de rechterhand en dat met water in de linkerhand,

d Zegen, heer, de heilige eenheid.

en hij giet voldoende wijn en water in de heilige kelk.

P + Gezegend is de heilige eenheid, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De priester neemt dezelfde of een tweede prosfoor:

P Ter ere en gedachtenis van onze hooggezegende glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria: Neem, Heer, door haar voorspraak dit offer aan op Uw hemels Altaar.

Hij snijdt een driehoekig deeltje uit voor de Moeder Gods, dat hij rechts van het Lam op de heilige diskos legt.¹²

P De koningin staat aan Uw rechterhand, gehuld in een veelkleurig gewaad van goudbrokaat. *Nu neemt hij uit dezelfde of een derde prosfoor negen deeltjes, die hij links van het Lam legt.¹³*

1. Ter ere en gedachtenis van de grote aanvoerders Michaël en Gabriël en al de hemelse onlichamelijke machten.
2. Van de geëerde, roemrijke profeet, voorloper en doper Johannes. Van de heilige roemrijke profeten Mozes en Aäron, Elia en Eliza, David en Jesse, de heilige drie jongelingen en de profeet Daniël en alle heilige profeten.
3. Van de heilige roemrijke en alomgeprezen apostelen Petrus en Paulus, de twaalf en de zeventig en alle heilige apostelen.
4. Van onze heilige vaders, de grote hiërarchen en oecumenische leraren: Basilius de Grote, Gregorius de Theoloog en Johannes Chrysostomus; Athanasius en Cyrillus, Nicolaas van Myra en alle heilige hiërarchen.

5. Van de heilige eerste martelaar en aartsdiaken Stefanus, de heilige grootmartelaren Dimitrius en Georgius, Theodorus Tiron, Theodorus de Stratilaat en alle heilige martelaren.¹⁴ Van de heilige martelaressen: Thecla, Barbara, Kyriake, Eufemia, Paraskeva en Catherina en alle heilige martelaressen.
6. Van onze gewijde Goddragende vaders: Antonius en Euthymius, Sabbas, Onufrius, Athanasius van de Athos en alle heilige monniken. Van de heilige moeders: Pelagia, Anastasia, Maria van Egypte en Theodora en alle heilige monialen.
7. Van de heilige wonderdoende onbaatzuchtige artsen: Cosmas en Damianus, Cyrus en Johannes, Panteleimon en Hermolaüs en alle heilige onbaatzuchtigen.
8. Van de heilige rechtvaardige voorouders des Heren Joachim en Anna, van de heilige *(van de dag - zie p. 87 vv)* en van alle heiligen. Bezoek ons, o God, omwille van hun gebeden.
9. Van onze heilige vader Basilius de Grote, aartsbischop van Ceasarea.

Hierna neemt hij dezelfde of een vierde prosfoor

Gedenk menslievende Heer, alle orthodoxe bisschoppen, onze aartsbisschop [*Athenagoras*], de eerbiedwaardige priesters, de diakens in Christus, alle geestelijken, de concelebranten en al onze broeders die Gij, algoede Heer, door Uw barmhartigheid tot gemeenschap met U geroepen hebt.

*Hij snijdt een deeltje weg dat hij onder het Lam legt.
Dan gedenkt hij de bisschop die hem gewijd heeft (zo deze nog leeft)
en wie hij verder gedenken wil van de levenden.*

Hierna neemt hij dezelfde of een vijfde prosfoor

Voor de gedachtenis en de vergeving van zonden van
de zalige stichters van deze kerk.

*En hij gedenkt de bisschop die hem gewijd heeft, zo deze overleden
is, en wie hij verder gedenken wil van de overledenen (de deeltjes
legt hij onder die der levenden); tenslotte*

En alle orthodoxen die in de hoop op de opstanding tot
het eeuwige leven in gemeenschap met U ontslapen
zijn, menslievende Heer.

*Ook de diaken noemt namen die hij wil, terwijl de priester voor hen
deeltjes uitsnijdt.*

Tenslotte snijdt hij ook voor zichzelf een deeltje uit

P Gedenk, Heer, ook mij, onwaardige,
en vergeef mij al mijn gewilde en ongewilde zonden.

*Met de spons ordent hij de deeltjes zodanig, dat er geen gevaar
bestaat dat er iets van de heilige diskos afvalt.*

De diaken neemt het wierookvat en legt wierook op de kool

d Zegen, heer, de wierook.

Zegenend zegt de priester het gebed van de wierook

P + Wierook bieden wij U aan, Christus onze God, tot
een welriekende geestelijke geur; aanvaard deze op
Uw hemels Altaar en zend ons daarvoor de genade van
Uw alheilige Geest.

De priester neemt de Ster en houdt deze boven het wierookvat en zet de Ster op de heilige diskos over het heilige Brood.¹⁵

d Laat ons bidden tot de Heer. Doe vast staan, Heer.

***P** En de ster kwam en bleef staan boven de plaats waar het Kind Zich bevond.

d Laat ons bidden tot de Heer. Bekleed, heer.

De priester bewierookt een klein velum en legt dit over de heilige diskos

P De Heer is Koning, Hij heeft Zich met luister bekleed, de Heer heeft Zich met macht bekleed en omgord.¹⁶

d Laat ons bidden tot de Heer. Overdek, heer.

De priester bewierookt het tweede kleine velum en bedekt de heilige kelk.

P Uw majesteit, o Christus, overdekt de hemelen en de aarde is vol van Uw lof.

**¹⁵ in plaats van:*

P En de ster kwam ...

herstelt de uitgave van Simono-Petra de oude tekst:

P Door het woord des Heren staan de hemelen vast en door de adem van Zijn mond heel hun kracht.

d Laat ons bidden tot de Heer. Bedek, heer.

De priester bewierookt het grote velum, waarmee hij de heilige diskos en de heilige kelk samen bedekt

P Bedek ons met de bescherming van Uw vleugelen; verjaag van ons elke vijand en tegenstander. Maak ons leven vredig, Heer, ontferm U over ons en over Uw wereld en red onze zielen, want Gij zijt goed en menslievend.

De priester neemt het wierookvat en bewierookt de Gaven driemaal, elke keer zeggend

P Gezegend zijt Gij onze God, Die hierin Uw welbehagen hebt; eer aan U. (3x)

De diaken antwoordt iedere keer

d Immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Beiden buigen 3x eerbiedig. De diaken neemt het wierookvat over

d Bij het aanbieden van de kostbare gaven, laat ons bidden tot de Heer.

PROSKOMIDIEGEBED

P God, onze God, Gij hebt het hemels Brood, het voedsel van heel de wereld, onze Heer en God Jezus Christus, uitgezonden als Redder, Verlosser en Weldoener, Die ons zegent en heiligt: zegen Zelf deze offergaven en aanvaard deze op Uw hemels Altaar. Gedenk, als goede en menslievende, degenen die deze aangeboden hebben en degenen voor wie deze werden

aangeboden. Bewaar ons zonder veroordeling bij de eredienst van Uw goddelijke Mysteryën. Want geheiligd en verheerlijkt is Uw alomgeëerde en hoogverheven Naam: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Hij doet de kleine wegzending, daar waar hij staat

P Eer aan U, Christus God, onze hoop, eer aan U.

d Eer ... Nu en ... Heer, ontferm U^(3x)

Zegen, heer.

P Dat Christus onze ware God,

(Die opgestaan is uit de doden)

Zich over ons ontferme en ons redde,

door de voorspraak van Zijn ongerepte Moeder,

van onze heilige vader Johannes Chrysostomus,

aartsbisschop van Constantinopel,

en van alle heiligen, want Hij is goed en menslievend.

d Amen.

De diaken (anders de priester) bewierookt de proskomidie en het Altaar rondom kruisgewijs, daarna de altaarruimte en het volk vanuit de heilige poort; dan gaat hij weer het altaar binnen en bewierookt weer het Altaar en de priester:

D In het graf waart Gij met Uw lichaam,

in de onderwereld als God met Uw ziel,

in het paradijs met de rover,

en op de troon met de Vader en de Geest,

Christus, Die alles vervult,

Gij Onomschrijfbare.

PSALM 50

Ontferm U over mij, o God, volgens Uw grote ontferming,
en volgens de overvloed van Uw barmhartigheid,
wis mijn ongerechtigheid uit.

Was mij steeds meer van mijn ongerechtigheid,
en reinig mij van mijn zonde.

Want ik erken mijn ongerechtigheid,
en mijn zonde staat mij voortdurend voor ogen.

Tegen U alleen heb ik gezondigd,
en ik heb kwaad gedaan voor Uw aanschijn.

Zodat Gij rechtvaardig blijkt in Uw uitspraak,
en zult winnen als men U oordeelt.

Want zie, in ongerechtigheden ben ik ontvangen,
mijn moeder droeg mij in zonden.

Want zie, Gij hebt waarheid lief,
het onbekende en het verborgene van Uw wijsheid
hebt Gij mij bekend gemaakt.

Besprenkel mij met hysop en ik zal rein worden:
was mij, en ik word witter dan sneeuw.

Laat mij vreugde en blijdschap horen,
en mijn vernederd gebeente zal zich verheugen.

Wend Uw aangezicht van mijn zonden af,
en wis al mijn ongerechtigheden uit.

Schep in mij een rein hart, o God,
en maak nieuw een rechte geest in mijn binnenste.

Verwerp mij niet van voor Uw aangezicht,
en neem Uw Heilige Geest niet van mij weg.

Geef mij de vreugde terug van Uw heil,
en sterk mij met een besturende geest.

Wettelozen zal ik Uw wegen leren,
en goddelozen zullen zich tot U bekeren.
Bevrijd mij van bloedschuld, o God, God van mijn heil:
mijn tong zal Uw gerechtigheid bejubelen.
Heer, open mijn lippen,
en mijn mond zal Uw lof verkondigen.
Want als Gij een offer wilde, zou ik het brengen,
maar in brandoffers hebt Gij geen behagen.
Een offer voor God is een vermorzelde geest,
een vermorzeld en vernederd hart zult Gij, God, niet
versmaden.
Doe goed, Heer, in Uw welbehagen aan Sion
en mogen de muren van Jeruzalem worden opgebouwd.
Dan zult Gij behagen hebben in een offer van rechtvaardig-
heid, offerande en brandoffers,
dan zal men kalveren op Uw altaar opdragen.

Hij hangt het wierookvat weg en gaat naar de priester:

*Wanneer de tijd voor de heilige Liturgie is aangebroken,
gaan de priester en de diaken samen voor het Altaar staan
(eventueel bidt de priester eerst: Hemelse Koning ...)¹⁷⁻¹⁸.*

Daarna maken zij drie buigingen, zeggend:

P Eer aan God in den hoge en vrede op aarde,
in de mensen een welbehagen. (2x)
Heer, open mijn lippen
en mijn mond zal Uw lof verkondigen. (1x)

d Het is tijd voor de Heer om te handelen. Zegen, heer.

Hij buigt het hoofd, de priester zegent hem door zijn hoofd te bekruisen

p Gezegend is onze God, immer, nu en altijd,
en in de eeuwen der eeuwen.

d Amen. Bid voor mij, heilige heer.

p De Heer richte uw schreden tot elk goed werk.

d Gedenk mij, heilige heer.

p De Heer God gedenke u in Zijn koninkrijk,
immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

d Amen.

De priester kust het Evangelie.

*De diaken kust de rechterhoek van het Altaar en gaat naar buiten,
naar zijn gebruikelijke plaats.*

De diaken buigt driemaal naar het Oosten en roept:

[d Zegen, heer!]

en zo begint de Goddelijke Liturgie.

DE GODDELIJKE LITURGIE

VAN ONZE HEILIGE VADER BASILIUS DE GROTE

d Zegen, heer.

De priester heft het Evangelieboek op en maakt er een kruis mee boven het antimension, en zegt luid:

P Gezegend is het koninkrijk van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

D Laat ons in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U. *(Na iedere bede)*

D Om de vrede van boven en de redding van onze zielen, bidden wij de Heer.

Om vrede voor de gehele wereld, standvastigheid van de heilige kerken Gods en eenheid van allen, bidden wij de Heer.

Voor dit heilig Godshuis en voor hen die er met geloof, eerbied en vreze Gods binnentreden, bidden wij de Heer.

Voor de vrome en orthodoxe christenen, bidden wij de Heer.

Voor onze aartsbisschop (*Athenagoras*), de eerbiedwaardige priesters, de diakens in Christus, alle geestelijken en het volk, bidden wij de Heer.

Voor de abt van dit heilig klooster, moniale (*Maria*).

en haar medezusters, bidden wij de Heer.

Voor koning (*Willem-Alexander*), koningin (*Máxima*), het koninklijk huis, de regering van ons land en hen die het beschermen, bidden wij de Heer.

Voor deze stad, (*of: dit klooster, of deze streek of dit eiland*) voor elke stad en streek en voor de gelovigen die er wonen, bidden wij de Heer.

Om gunstig weer en overvloed van de vruchten van de aarde, bidden wij de Heer.¹⁹

Voor de reizenden, de zieken, de lijdenden, de gevangenen en hun redding, bidden wij de Heer.

Om bevrijding uit alle verdrukking, toorn, gevaar en nood, bidden wij de Heer.²⁰

Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

Onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria met alle heiligen indachtig, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

De priester zegt zacht het **GEBED VAN DE EERSTE ANTIFOON** ²¹

P Heer, onze God, Wiens macht onvergelijklijk en Wiens heerlijkheid onbegrijpelijk is; Wiens ontferming onmetelijk en Wiens mensenzelfde onuitsprekelijk is: Gij, Heer, zie in Uw barmhartigheid op ons neer en op dit heilig Godshuis. Schenk ons en hun die met ons meebidden rijkelijk Uw ontferming en Uw mededogen.

Uitroep: Want U komt toe alle heerlijkheid, eer en aanbidding, Vader, Zoon en Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

Het koor zingt de eerste antifoon.²² De diaken maakt een buiging en gaat voor de ikoon van de Moeder Gods staan, gewend naar de ikoon van Christus.²³ Hij wacht daar tot de antifoon uitgezongen is. Daarna gaat hij weer op zijn gebruikelijke plaats staan en maakt een buiging en zegt:

D Nogmaals en nogmaals, laat ons in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorievolle Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria, met alle heiligen indachtig, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

De priester zegt zacht het GEBED VAN DE TWEEDE ANTIFOON ²⁴

P Heer onze God, red Uw volk en zegen Uw erfdeel. Bewaar heel Uw Kerk. Heilig hen die de luister van Uw huis liefhebben. Verheerlijk hen daarvoor door Uw goddelijke kracht en verlaat ons niet, die op U hopen.

Uitroep: Want van U is de macht, en van U is het koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

Het koor zingt de 2e antifoon en aansluitend Eniggeboren Zoon en Woord van God, Gij Die onsterfelijk zijt, en omwille van onze verlossing vlees hebt willen aannemen uit de heilige Moeder Gods en altijd Maagd Maria, en zonder verandering mens geworden zijt; Die gekruisigd zijt en de dood door Uw dood hebt vertreden, Christus God, Die één zijt van de Heilige Drievuldigheid, en verheerlijkt wordt te zamen met de Vader en de Heilige Geest: red ons.

*De diaken gaat op zijn gebruikelijke plaats staan.*²⁵

D Nogmaals en nogmaals, laat ons in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria, met alle heiligen indachtig, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer. *De diaken gaat het altaar in.*

De priester zegt zacht het GEBED VAN DE DERDE ANTIFOON ²⁶

P Gij hebt ons deze gemeenschappelijke en eenstemmige gebeden geschonken en beloofd om de smeekbeden te verhoren van twee of drie eenstemmig bidden in Uw Naam; verhoor nu ook het smeken van Uw dienaren, voorzover het goed voor ons is. Verleen ons in deze tegenwoordige tijd inzicht in Uw waarheid en schenk ons in de komende tijd het eeuwige leven.

Uitroep: Want Gij zijt de goede en menslievende God en tot U zenden wij de lof: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

*De deuren worden geopend voor de kleine intocht.
Het koor zingt de derde antifoon, of de Zaligsprekingen.*

KLEINE INTOCHT

De priester en de diaken buigen drie maal voor het Altaar. De priester neemt het Evangelie en geeft het aan de diaken. Zij gaan rechtsom achterlangs het Altaar door de noorddeur naar buiten en maken de kleine intocht, voorafgegaan door kaarslicht. Voor de ambon aangekomen zegt de diaken zacht

d Laat ons bidden tot de Heer.

De priester zegt zacht het **INTOCHTSGEBED**

P Meester, Heer, onze God, Die in de hemelen legioenen en heerscharen van engelen en aartsengelen hebt aangesteld voor de dienst van Uw heerlijkheid, geef dat met onze intocht ook de intocht geschiede van de heilige engelen, die samen met ons dienen en Uw goedheid verheerlijken. Want U komt toe alle heerlijkheid, eer en aanbidding, Vader, Zoon en Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

d Zegen, heer, de heilige intocht.

P Gezegend is de intocht van Uw heiligen, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De diaken laat de priester het Evangelie kussen. Zodra het koor de derde antifoon uitgezongen heeft, heft de diaken het Evangelie op, tot aan zijn voorhoofd, en roept, staande voor de priester:

D Wijsheid! Staat recht!

Zij gaan het altaar binnen, de diaken voorop, die het Evangelie op het Altaar legt. Het koor zingt “Komt, laat ons” en de troparen en het kondaak van de tijd van het jaar.

Ondertussen bidt de priester het **TRISAGION-GEBED**

P Heilige God, Die rust in het Heilige, Die met het Driemaal Heilig bezongen wordt door de serafijnen en verheerlijkt wordt door de cherubijnen en aanbeden door alle hemelse machten: Gij hebt het heelal vanuit het niet-zijn tot het zijn gebracht. Gij hebt de mens geschapen naar Uw beeld en gelijkenis en hem met al Uw

genadegaven gesierd. Gij schenkt wijsheid en inzicht aan wie er om vraagt, en Gij versmaadt hen die zondigen niet, maar Gij hebt bekering ingesteld tot redding. Gij hebt ons, Uw geringe en onwaardige dienaren, waardig geacht om ook nu voor de heerlijkheid van Uw heilig Altaar te staan en U de verschuldigde aanbidding en lofprijzing op te dragen: aanvaard ook Zelf, Heer, uit de mond van ons zondaars de hymne van het Driemaal Heilig en bezoek ons in Uw goedheid. Vergeef ons iedere gewilde en ongewilde overtreding. Heilig onze zielen en lichamen en geef ons om U in heiligheid te dienen alle dagen van ons leven; door de voorspraak van de heilige Moeder Gods en van alle heiligen, die U vanaf het begin der tijden welgevallig zijn geweest.

na de troparen zegt de diaken

d Laat ons bidden tot de Heer.

uitroep

P Want heilig zijt Gij, onze God, en tot U zenden wij de lof, tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd,

D en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen. *en zingt het trisagion:*

Heilige God, Heilige Sterke, Heilige onsterfelijke, ontferm U over ons. (3x) Eer ... Nu en ... Heilige onsterfelijke, ontferm U over ons.

D Met kracht!

K Met kracht. Heilige God, Heilige Sterke, Heilige onsterfelijke, ontferm U over ons.

Of op sommige feestdagen

K Gij allen ... *of Uw Kruis ...*

Ondertussen bidden ook de priester en de diaken elkaar afwisselend het 'Heilige God ..', waarbij zij drie buigingen maken voor het Altaar.

d Zegen, heer.

Zij begeven zich naar de troon achter het Altaar

P Gezegend Hij Die komt in de Naam des Heren.

d Zegen, heer, de verheven troon.

P Gezegend zijt Gij op de troon der heerlijkheid van Uw koninkrijk, Gij Die zetelt op de cherubijnen; immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Wanneer het 'Heilige God...' gezongen is, gaat de diaken naar de heilige deuren en kijkt richting volk.

-----volgens **grieks** gebruik -----

L *leest het prokimen*

D Laat ons aandachtig zijn!

L *leest het prokimen-vers*

D Wijsheid

L *leest het opschrift*

D Laat ons aandachtig zijn!

L *leest de perikoop*

Ondertussen (of tijdens het zingen van het alleluia) neemt de diaken het wierookvat en wierook, vraagt zegen aan de priester en bewierookt het Altaar rondom, heel het altaar en de priester, en vanuit de Poort de ikonostase en het volk.

Als de apostel gelezen is

P Vrede zij u, lezer.

L/K En met uw geest. Alleluja, alleluja, alleluja.

-----volgens *slavisch gebruik* -----

D Laat ons aandachtig zijn!

P Vrede zij allen!

L En met uw geest.

D Wijsheid.

L leest het prokimen *K herhaalt*

L leest het vers *K herhaalt*

L leest 1ste helft *K zingt 2e helft*

D Wijsheid.

L *(leest het opschrift)*

D Laat ons aandachtig zijn!

L *(leest de perikoop)*

P Vrede zij u, lezer.

L En met uw geest.

D Wijsheid.

L Alleluja, alleluja, alleluja.

K Alleluja, alleluja, alleluja. (3x)

en herhaalt dit na de psalmverzen die de lezer leest.

Ondertussen neemt de diaken het wierookvat en wierook, vraagt zegen aan de priester en bewierookt het Altaar rondom, heel het altaar en de priester.

De priester bidt voor het Altaar het EVANGELIEGEBED

P Laat stralen in onze harten, menslievende Heer, het zuivere licht van Uw goddelijke kennis en open de ogen van ons verstand om de verkondiging van Uw Evangelie te begrijpen. Plant in ons het ontzag voor Uw zalige geboden, zodat wij al onze vleselijke begeerten vertreden en een geestelijke levenswijze leiden en U behagen in al ons denken en doen. Want Gij zijt de verlichting van onze zielen en lichamen, Christus God, en tot U zenden wij de lof evenals tot Uw beginloze Vader en Uw alheilige, goede en levendmakende Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De diaken hangt het wierookvat weg, gaat naar de priester en zegt met gebogen hoofd

d Zegen, heer, de verkondiger van het Evangelie volgens de heilige apostel en evangelist (*Mattheüs of Markus of Lukas of Johannes*).

De priester zegent hem, zeggend

p Moge God, door de gebeden van de heilige, roemrijke apostel en evangelist (...) het u geven, verkondiger van de Blijde Boodschap, om met grote kracht het woord te verkondigen, tot vervulling van het Evangelie van Zijn geliefde Zoon, onze Heer Jezus Christus.

Hij geeft hem het Evangelie.

d Amen.

EVANGELIELEZING

De diaken neemt het Evangelie aan, vereert het en gaat door de heilige deuren naar de ambon, voorafgegaan door kaarslicht. [N.B. 'ambon' kan zijn wat wij een preekstoel noemen, of anders op de onderste trede van de bisschops-koorstoel]. De priester staat voor het Altaar, naar het Westen gekeerd.

P Wijsheid, staat recht!

Laat ons luisteren naar het heilig evangelie.

Vrede zij u allen.

K En met uw geest.

D Lezing uit het heilig evangelie volgens [*Mattheüs /...*]*

K Eer aan U, o Heer, eer aan U!

P Laat ons aandachtig zijn.

De diaken leest de aangegeven perikoop. Na de lezing geeft de diaken het Evangelie terug aan de priester

p + Vrede zij u, verkondiger van het Evangelie.

K Eer aan U, o Heer, eer aan U.

Vanaf de ambon verklaart de priester de gelezen perikoop van het evangelie of de apostel.

De diaken gaat op zijn gewone plaats staan

DRINGENDE LITANIE

D Zeggen wij allen met geheel onze ziel
en met geheel ons verstand, zeggen wij:

K Heer, ontferm U.

D Heer, Albeheerser, God van onze vaders, wij bidden
U: verhoor ons en ontferm U.

K Heer, ontferm U.

D Ontferm U over ons, o God, volgens Uw grote ontferming, wij bidden U, verhoor ons en ontferm U.

K Heer, ontferm U. (*3x na iedere bede*)

D Ook bidden wij voor de vrome en orthodoxe christenen.²⁷

Ook bidden wij voor onze aartsbisschop (*Athenagoras*).

Ook bidden wij voor koning (*Willem-Alexander*), koningin (*Máxima*), het koninklijk huis, de regering van ons land en hen die het beschermen.

Ook bidden wij voor de priesters, de diakens, de monniken en monialen en geheel onze broederschap in Christus.

Ook bidden wij om ontferming, leven, vrede, gezondheid, redding, bescherming, vergeving en kwijtschelding van zonden, voor al de vrome orthodoxe christenen die in deze stad (*streek*) wonen en voor de parochianen en weldoeners van deze heilige kerk.

Ook bidden wij voor de zalige gedenkwaardige stichters van deze heilige kerk (*of klooster*); voor alle reeds ontslapen parochianen, en voor alle rechtgelovigen die hier en overal rusten.

Ook bidden wij voor hen die goede vrucht dragen en weldoen in deze heilige en eerbiedwaardige kerk, voor hen die er werken, voor hen die er zingen en voor heel het aanwezige volk, dat van U grote en rijke ontferming verwacht.

Ondertussen bidt de priester het

GEBED VAN DE DRINGENDE LITANIE ²⁸

P *zacht* Heer, onze God, aanvaard deze dringende smeekbede van Uw dienaren en ontferm U over ons volgens de overvloed van Uw ontferming. Zend Uw mededogen neer over ons en over heel Uw volk, dat van U rijke ontferming verwacht.

Uitroep: Want Gij zijt een ontfermende en menslievende God, en tot U zenden wij de lof: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

CATECHUMENEN-LITANIE

D Catechumenen, bidt de Heer.

K Heer, ontferm U. *(doorgezongen tijdens de volgende beden)*

D Gelovigen, laat ons bidden voor de catechumenen.

Dat de Heer Zich over hen moge ontfermen.

Hen moge onderrichten in het woord der waarheid.

Hun het evangelie van de gerechtigheid moge openbaren.

Hen met Zijn heilige, katholieke en apostolische Kerk moge verenigen.

Red hen, ontferm U, help en bescherm hen, o God, door Uw genade.

Catechumenen, buigt uw hoofd voor de Heer.

K Voor U, o Heer.

De priester neemt het Evangelie op, maakt er een kruis mee boven het antimensioen en legt het naar achteren.

Voordat hij het antimensioen openvouwt, zegt de priester zacht het

GEBED VOOR DE CATECHUMENEN ²⁹

P Heer, onze God, Gij woont in de hemel en ziet neer op al Uw werken: zie neer op Uw dienaren de catechumenen, die hun hoofd buigen voor U. Breng hen onder Uw lichte juk. Maak hen tot eerbare ledematen van Uw heilige kerk. Acht hen waardig voor het bad der wedergeboorte, de vergeving van hun zonden en het kleed van de onvergankelijkheid, zodat zij U leren kennen, onze ware God.

Uitroep: Opdat ook zij met ons Uw alomgeëerde en hoogverheven Naam verheerlijken: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

De priester vouwt het antimension open.

D Catechumenen, gaat allen heen;
catechumenen, gaat heen;
catechumenen, gaat allen heen.

Laat niemand van de catechumenen hier blijven.³⁰

Wij gelovigen, laat ons nogmaals en nogmaals
in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God,
door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Wijsheid.

HET EERSTE GEBED VAN DE GELOVIGEN

P *zacht* Heer, Gij hebt ons dit grote heilsmysterie geopenbaard. Gij hebt ons, Uw geringe en onwaardige dienaars waardig geacht liturgen te worden van Uw heilig Altaar. Maak ons door de kracht van Uw Heilige Geest geschikt voor dit dienstwerk, zodat wij zonder veroordeling mogen staan voor Uw heilige heerlijkheid om U een offer van lof op te dragen. Gij zijt het immers,

Die alles in allen tot stand brengt. Heer, geef dat ons offer worde aanvaard en dat het U welgevallig moge zijn zowel voor onze zonden als voor de in onwetendheid begane zonden van het volk.

Uitroep:

Want U komt toe alle heerlijkheid, eer en aanbidding, Vader, Zoon en Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

D Nogmaals en nogmaals, laat ons in vrede bidden tot de Heer. ³¹

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Wijsheid!

Hij gaat door de noorddeur het altaar binnen.

HET TWEDE GEBED VAN DE GELOVIGEN

P *zacht* God, Gij hebt onze geringheid met genade en barmhartigheid bezocht, en ons, Uw geringe, zondige en onwaardige dienaren, voor Uw heilige heerlijkheid gesteld om Uw heilig Altaar te bedienen. Sterk ons voor dit dienstwerk met de kracht van Uw Heilige Geest. En geef ons bij het openen van onze mond het juiste woord om de genade van Uw Heilige Geest af te roepen over de Gaven die wij voor U gaan neerleggen.

Uitroep:

Opdat wij, door Uw macht altijd beschermd, tot U de lof opzenden: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

GROTE INTOCHT

Het koor zingt het cherubijnenlied.

Wij die de cherubijnen geheimnisvol uitbeelden, en de levenschenkende Drie-eenheid het driemaal heilig toezingen: Laat ons nu alle aardse zorgen terzijde stellen. Om de Koning van het heelal te ontvangen.

HET GEBED VOOR DE GROTE INTOCHT

P Niemand die gebonden is door vleselijke begeerten en lusten is waardig tot U te gaan, noch U te naderen, noch U te dienen, Koning der heerlijkheid. Het is immers groot en vreeswekkend om U te dienen, zelfs voor de hemelse machten. Toch zijt Gij in Uw onzegbare en onmetelijke mensenzelfde mens geworden, zonder wijziging of verandering te ondergaan. Gij zijt onze Hogepriester geworden en Gij hebt ons de heilige dienst van dit liturgisch en onbloedig offer toevertrouwd, als Heerser over alles, want Gij alleen, Heer onze God, heerst over alle hemelse en aardse wezens. Gij wordt gedragen op de cherubijntroon, Gij, de Heer van de serafijnen en de Koning van Israël, Die alleen heilig zijt en Die rust in het Heilige. Daarom smeed ik U, Die alleen goed zijt en bereid om te luisteren: zie neer op mij, Uw zondige en nutteloze die-

naar, en reinig mijn ziel en mijn hart van een slecht geweten; en stel mij, die Gij bekleed hebt met de genade van het priesterschap, in staat om door de kracht van Uw Heilige Geest hier voor Uw heilig Altaar te staan, om de heilige dienst van Uw heilig en smetteloos Lichaam en Uw kostbaar Bloed te verrichten. Daarom kom ik met gebogen hoofd tot U en bid ik U: wend Uw aangezicht niet van mij af en verwerp mij niet uit het getal van Uw kinderen. Maar acht mij, Uw zondige en onwaardige dienaar, waardig om U deze gaven aan te bieden. Gij, Christus onze God, zijt het immers Die aanbiedt en aangeboden wordt, Die aanvaardt en uitgedeeld wordt, en tot U zenden wij de lof, evenals tot Uw beginloze Vader en Uw alheilige, goede en levendmakende Geest; nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Na het gebed zeggen priester en diaken staande voor het Altaar ³²:

- P** Wij die de cherubijnen geheimnisvol uitbeelden, en de levenschenkende Drie-eenheid het driemaal heilig toezingen, laat ons nu alle aardse zorgen terzijde stellen.
- D** Om de Koning van het heelal te ontvangen, onzichtbaar begeleid door engelscharen. Alleluja.

De priester of de oudste diaken bewierookt het Altaar rondom, de altaaruimte en van vlak voor de Deuren de ikonen van Christus en de Moeder Gods en het volk, bij zichzelf biddend: op zondag: Nu wij Christus' Opstanding... (zie p. 139) en ps. 50, op andere dagen Komt laat ons ... (3x) en ps. 50, tot 'Doe goed, Heer'.

Hij gaat weer het Altaar binnen, voorafgegaan door de diaken, en vereert met de diaken het Altaar, vergeving vragend buigen zij ook voor het volk, waarna zij naar de proskomidie gaan, de diaken voorop met het wierookvat. Zij bidden bij zichzelf zeggend:

God, wees mij zondaar genadig en ontferm U over mij.

d Hef op, heer.

De priester plaatst de aër op de linkerschouder van de diaken en overhandigt de heilige diskos

p Heft uw handen op naar het heilige en zegent de Heer.

Met grote aandacht en eerbied plaatst hij de heilige diskos op het hoofd van de diaken. Zelf neemt de priester de afgedekte heilige kelk op.

[Zonder diaken plaatst hij de aër over zijn schouders, neemt de heilige kelk in zijn rechterhand en de heilige diskos in zijn linkerhand.]

Ze maken de grote intocht, voorafgegaan door de altaardienaars met de kaarsen en wierook. Door de noorddeur, langs de linkerkant van de kerk en terug door het midden van de kerk. Elkaar afwisselend roepen zij:

P/D U allen gedenke de Heer God in Zijn koninkrijk, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen. *Het koor zingt het slot van het cherubijnenlied: Onzichtbaar begeleid door engelenscharen. Alleluja.*

De diaken gaat het eerst naar binnen en blijft rechts staan.

Wanneer de priester het altaar binnenkomt, zegt de diaken³³

d Uw priesterschap gedenke de Heer God in Zijn koninkrijk, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

p Uw diakonaat gedenke de Heer God in Zijn koninkrijk, immer nu en altijd, en de eeuwen der eeuwen.

De priester zet de heilige Kelk op het Altaar; hij neemt de heilige diskos over van de diaken en zet deze links van de heilige kelk, en kan hierbij zeggen³⁴

P De edele Jozef nam Uw allerzuiverst lichaam van het kruis; hij wikkelde het in een reine linnen doek met welriekende kruiden en legde het in een nieuw graf.

Hij legt de kleine velums opgevouwen op de linker-achterhoek van het Altaar, neemt het grote velum van de schouder van de diaken af, bewierookt dit en dekt ermee de heilige kelk en de heilige diskos af.

d Doe goed, Heer.

Dan bewierookt hij driemaal de Gaven:

P Doe goed, Heer, in Uw welbehagen aan Sion en mogen de muren van Jeruzalem worden opgebouwd.

Dan zult Gij behagen hebben in een offer van rechtvaardigheid, offerande en brandoffers.

Dan zal men kalveren op Uw altaar opdragen.³⁵

Hij geeft het wierookvat af en zegt met gebogen hoofd tot de diaken:

p Gedenk mij, broeder en concelebrant.

d De Heer God gedenke uw priesterschap in Zijn koninkrijk.

De diaken zegt met gebogen hoofd:

d Bid voor mij, heilige heer.

p De Heilige Geest zal over u komen,
en de kracht van de Allerhoogste
zal u overschaduwen.

d De Geest zelf moge met ons dienen
alle dagen van ons leven.
Gedenk mij, heilige heer.

p De Heer God gedenke u in Zijn koninkrijk,
immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

d Amen.

*Hij kust de rechterhand van de priester, gaat door de noorddeur het
altaar uit naar zijn gebruikelijke plaats voor de*

VRAGENDE LITANIE

D Laten wij ons gebed tot de Heer voltooien.

K Heer, ontferm U. *(en na de volgende beden)*

D Voor de hier neergelegde kostbare Gaven, bidden wij
de Heer.

Voor dit heilig Godshuis en voor hen die er met geloof,
eerbied en vreze Gods binnentreden, bidden wij de
Heer.

Om bevrijding uit alle verdrukking, toorn, gevaar en
nood, bidden wij de Heer.

Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

Dat de gehele dag volmaakt, heilig, vredig en zonder zonde moge zijn, vragen wij de Heer.

K Verleen, o Heer. *Na iedere bede.*

D Om een engel van vrede, een trouwe gids en beschermer van onze zielen en lichamen, vragen wij de Heer.

Om vergeving en kwijtschelding van onze zonden en overtredingen, vragen wij de Heer.

Om al wat goed en nuttig is voor onze zielen en om vrede voor de wereld, vragen wij de Heer.

Dat wij de overige tijd van ons leven in vrede en inkeer mogen doorbrengen, vragen wij de Heer.

Dat het einde van ons leven christelijk, smarteloos, zonder reden tot schaamte en vredig moge zijn en om een goede verantwoording voor de vreeswekkende rechterstoel van Christus, vragen wij.

Onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria, met alle heiligen indachtig, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

De priester zegt het gebed 'na het plaatsen van de Gaven op het Altaar' **HET GEBED VAN DE PROSKOMIDIE**

P Heer onze God, Die ons geschapen hebt en ons dit leven hebt binnengeleid, Die ons wegen tot redding getoond hebt en Die ons de openbaring geschonken hebt van hemelse Mysteryën: Gij zijt het Die ons voor dit dienstwerk hebt aangesteld door de kracht van Uw Heilige Geest. Verleen ons daarom, Heer, dat wij dienaren worden van Uw Nieuwe Verbond, liturgen van Uw heilige Mysteryën. Aanvaard ons volgens de overvloed van Uw ontferming, nu wij tot Uw heilig Altaar naderen, opdat wij waardig mogen worden U dit geestelijke en onbloedige offer aan te bieden, voor onze zonden en die welke het volk in onwetendheid begaat. En wanneer Gij dit aanvaard hebt op Uw heilig, hemels en geestelijk Altaar tot een welriekende geur, zend ons dan daarvoor de genade van Uw Heilige Geest. Zie op ons neer, o God, en op deze eredienst en aanvaard deze zoals Gij de gaven van Abel hebt aanvaard, de offers van Noach, de brandoffers van Abraham, de priesterlijke offers van Mozes en Aäron, en de vrede-offers van Samuel. Zoals Gij deze ware eredienst aanvaard hebt van Uw heilige apostelen, aanvaard zo ook in Uw goedheid deze Gaven, o Heer, uit de handen van ons zondaars. Wanneer Gij ons waardig geacht hebt Uw heilig Altaar onberispelijk te bedienen, mogen wij dan het loon verkrijgen van de trouwe en verstandige rentmeesters op de vreeswekkende dag van Uw rechtvaardige vergelding.

P *luid:* Door het mededogen van Uw eniggeboren Zoon, met Wie Gij gezegend zijt, samen met Uw alheilige, goede en levendmakende Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

P Vrede zij u allen.

K En met uw geest.

D Laat ons elkaar liefhebben om eensgezind te belijden:

K *De Vader, de Zoon en de Heilige Geest, de eenwezenlijke en ondeelbare Drievuldigheid.*

Maar bij concelebratie: Ik wil U liefhebben, Heer, mijn sterkte. De Heer is mijn steun, mijn toevlucht en mijn bevrijder.

De priester buigt driemaal, kust de afgedekte Gaven en bidt zacht:

P Ik wil U liefhebben, Heer, mijn sterkte. De Heer is mijn steun, mijn toevlucht en mijn bevrijder.

Ook de diaken buigt drie maal, waar hij staat.

Bij concelebratie geven de priesters elkaar de vredeskus.

De ene priester zegt:

Christus is in ons midden.

Waarop de ander antwoordt:

Hij is er, en zal er zijn.

De diaken buigt op de plaats waar hij staat en kust het kruis op zijn oraar. (Indien er meerdere diakens zijn, kust ieder zijn oraar en zij kussen elkaar ook op de schouders en zeggen hetzelfde als de priesters) en hij roept:

D De deuren, de deuren!

Laat ons in wijsheid aandachtig zijn.

De priester neemt het grote velum van de Gaven af en beweegt het rustig boven de Gaven, terwijl hij ook de geloofsbelijdenis in zichzelf zegt. Hierna vouwt hij het velum op en legt het bij de andere velums. De eerste der geestelijken of de lezer reciteert rustig en duidelijk de geloofsbelijdenis en ieder van de gelovigen:

Ik geloof in één God:

De almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde, van al het zichtbare en onzichtbare.

En in één Heer, Jezus Christus, de eniggeboren Zoon van God, geboren uit de Vader vóór alle eeuwen. Licht uit Licht, ware God uit de ware God, geboren, niet geschapen, één in wezen met de Vader en door Wie alles geworden is. Die om ons, mensen, en om onze verlossing uit de hemel is nedergedaald, en vlees heeft aangenomen door de Heilige Geest uit de Maagd Maria, en mens geworden is. Die voor ons onder Pontius Pilatus gekruisigd is, geleden heeft en begraven is; Die opgestaan is op de derde dag volgens de Schriften; Die opgevaren is ten hemel en zetelt aan de rechterhand van de Vader; Die zal wederkomen in heerlijkheid, om levenden en doden te oordelen, en aan Wiens Rijk geen einde zal zijn. En in de Heilige Geest, Heer en levendmaker, Die uitgaat van de Vader, Die aanbeden en verheerlijkt wordt tezamen met de Vader en de Zoon, Die door de profeten gesproken heeft. In één heilige, katholieke en apostolische Kerk. Ik belijd één doop tot vergeving van zonden. Ik verwacht de opstanding van de doden, en het leven van de komende eeuwigheid. Amen.

DE ANAFORA

D Laat ons eerbiedig staan; laat ons met vreze staan; laat ons aandachtig zijn om het heilig Offer in vrede op te dragen.

K Barmhartigheid, vrede, een offer van lof.

De diaken gaat het altaar binnen, buigt zich drie keer.

De priester maakt met het velum een kruisteken boven de kelk, terwijl hij zegt:

P De genade van onze Heer Jezus Christus,
de liefde van God de Vader,
en de gemeenschap van de Heilige Geest
hij draait zich om en zegent het volk met het velum in zijn hand.
+ zij met u allen.

K En met uw geest.

met opgeheven handen:

P Omhoog de harten!

K Wij hebben ze bij de Heer.

naar het oosten gewend:

P Laat ons de Heer dankzeggen!

K Het is waardig en recht.³⁶

P *zacht* Gij, de Zijnde, Meester, Heer, God, vererenswaardige Vader, Albeheerser: het is waarlijk waardig en recht, overeenkomstig de verhevenheid van Uw heiligheid, U te loven, U te bezingen, U te zegenen, U

te aanbidden, U te danken en U te verheerlijken als de alleen werkelijk zijnde God, en om U met een vermorzeld hart en een deemoedige geest deze geestelijke eredienst op te dragen: want Gij zijt het Die ons de kennis van Uw waarheid hebt geschonken.

Wie is in staat Uw machtige daden onder woorden te brengen? Wie kan al Uw lof doen horen of al Uw wonderdaden uit alle tijden verhalen. Meester van het heelal, Heer van hemel en aarde, van heel de zichtbare en onzichtbare schepping, Gij zetelt op de troon der heerlijkheid, en ziet neer tot in de diepste afgrond. Beginloze, onzichtbare, onvatbare, onomschrijfbaar, onveranderlijke Vader van onze Heer Jezus Christus, onze grote God en Verlosser, onze hoop, Die de ikoon is van Uw goedheid, het gelijkvormig zegelbeeld, Die in Zichzelf U, de Vader, laat zien. Hij is het levende Woord, de waarachtige God, de vóóreeuwige wijsheid. Hij is het leven, de heiliging en de kracht. Hij is het waarachtige licht, door Wie de Heilige Geest zich heeft geopenbaard. Deze is de Geest der waarheid, de genadegave van het zoonschap Gods, het onderpand van ons toekomstig erfdeel, de eersteling der eeuwige goederen. Hij is de levendmakende kracht, de bron der heiliging, Die heel de redelijke en geestelijke schepping in staat stelt U te aanbidden en U de nooit eindigende lofzang op te zenden. Want het heelal is aan U onderworpen. U loven immers de engelen, de aartsengelen, de tronen, de heerschappijen, de vorsten, de

machten, de krachten, en de cherubijnen met vele ogen. Rondom U staan de serafijnen; ieder met zes vleugels; met twee vleugels bedekken zij hun aangezicht, met twee hun voeten, en opwiekend met de andere twee, roepen zij tot elkander met nooit-rustende stemmen de onophoudelijke lofzang:

luid: Het triomflied zingend, roepend, luid jubelend en zeggend:

K Heilig, heilig, heilig, de Heer Sabaoth: vol zijn hemel en aarde van Uw heerlijkheid. Hosanna in den hoge. Gezegend Hij Die komt in de Naam des Heren, Hosanna in den hoge.

Ondertussen neemt de diaken voorzichtig de ster van de heilige diskos af, veegt haar af, vouwt haar op en legt haar terzijde. Hierna gaat hij door met het bewaaieren van de Gaven. De priester bidt zacht:

P Met deze zalige krachten, menslievende Heer, roepen ook wij, zondaars, en zeggen:

Waarlijk, Gij zijt heilig, alheilig, en de luister van Uw heiligheid is onmetelijk. Gij zijt heilig in al Uw werken, en met rechtvaardigheid en waarachtig oordeel hebt Gij alles voor ons doen geschieden. Gij hebt immers de mens geschapen door leem van de aarde te nemen, en hebt hem geëerd met Uw beeld, o God. Gij hebt hem geplaatst in het paradijs der geneugten, en hem het onsterfelijke leven en het genot van de eeuwige goederen beloofd, als hij Uw geboden zou onderhouden. Maar de mens was ongehoorzaam aan U, de waarachtige God, die hem geschapen had; hij werd verleid door het bedrog van de slang en zijn eigen zonden brachten

hem de dood.

Toen hebt Gij hem in Uw rechtvaardig oordeel verbannen vanuit het paradijs naar deze wereld, en Gij liet hem terugkeren tot de aarde waaruit hij genomen was. Maar tegelijk hebt Gij voor hem de verlossing door wedergeboorte beschikt in Uw Christus zelf. Gij hebt U niet geheel en al afgewend van Uw schepsel, dat Gij geformeerd hebt, o Goede, noch hebt Gij het werk van Uw handen vergeten, maar in Uw tedere ontferming hebt Gij het op velerlei wijze bezocht. Gij hebt profeten uitgezonden en wondere daden verricht door Uw heiligen, die U in elk geslacht welgevallig zijn geweest; Gij hebt tot ons gesproken door de mond van Uw dienaren, de profeten, die ons de verlossing, die komen zou, voorspelden. Gij hebt ons de wet geschonken als hulp en engelen aangesteld als beschermers. Toen de volheid der tijden gekomen was, hebt Gij tot ons gesproken door Uw Zoon zelf, door Wie Gij de eeuwen geschapen hebt. Hij is de afstraling van Uw heerlijkheid, het zegelbeeld van Uw wezen, en Hij houdt het heelal in stand door Zijn machtig woord. Hij beschouwde het niet als een aanmatiging gelijk te zijn aan U, God en Vader. Maar ofschoon Hij God was vóór alle eeuwigheid, is Hij op aarde verschenen en is omgegaan met de mensen. Hij heeft vlees aangenomen uit de heilige Maagd, en zich ontledigd door de gestalte van een slaaf aan te nemen. Hij heeft de vorm aangenomen van ons nederig lichaam, om ons gelijkvormig te maken aan de ikoon

van Zijn heerlijkheid. Want omdat door de mens de zonde in de wereld was gekomen en door de zonde de dood, heeft het behaagd aan Uw eniggeboren Zoon, - die is in de schoot van U, God de Vader - geboren te worden uit een vrouw: de heilige Moeder Gods en altijdmaagd Maria. Hij is geboren onder de wet, om de zonde in Zijn eigen vlees te veroordelen; om hen die in Adam sterven, weer levend te maken in Uw Christus Zelf. Hij was een medeburger van deze wereld, Hij gaf ons voorschriften ter verlossing. Nadat Hij ons had losgemaakt uit de dwaling der afgoderij, bracht Hij ons tot het kennen van U, de waarachtige God en Vader. Hij heeft ons gemaakt tot Zijn uitverkoren volk, een koninklijk priesterschap, een heilige natie. Hij heeft ons door water gereinigd en ons geheiligd door de Heilige Geest. Hij heeft Zichzelf gegeven als losprijs voor de dood, waardoor wij gevangen gehouden werden, verkocht door de zonde. Nadat Hij door Zijn kruisdood in de hades was afgedaald om alles met Zichzelf te vervullen, heeft Hij de door de dood veroorzaakte smarten ontbonden. Hij is opgestaan op de derde dag, en heeft zo voor alle vlees de weg gebaad tot de opstanding uit de doden. Het was immers niet mogelijk dat de Leidsman ten leven vastgehouden zou worden door het bederf. Zo werd Hij de eersteling der ontslapenen, de eerstgeborene uit de doden, opdat Hij van allen in alle opzichten de eerste zou zijn. Opgevaren ten hemel, zette Hij zich aan de rechterhand van Uw verhevenheid in

den hoge. Hij zal komen om ieder volgens zijn werken te vergelden. Hij heeft ons van Zijn verlossend lijden deze gedenktekens achtergelaten, die wij voor U neergelegd hebben volgens Zijn opdracht. Want toen Hij opging naar Zijn vrijwillig, roemrijk en levenbrengend sterven, nam Hij, in de nacht waarin Hij Zichzelf overleverde voor het leven der wereld, brood in Zijn heilige, onbevleete handen, droeg het op aan U, God de Vader, dankte, zegende, heiligde en brak het,

de priester en diaken wijzen naar de Gaven

luid: **en Hij gaf het aan Zijn heilige leerlingen
en apostelen, zeggend:
Neemt, eet, dit is Mijn Lichaam,
dat voor u gebroken wordt
tot vergeving van zonden.**

K Amen.

P *zacht:* Evenzo nam Hij de kelk met de vrucht van de wijnstok, lengde deze aan, dankte, zegende, heiligde,

luid: **en gaf deze aan Zijn heilige leerlingen
en apostelen zeggend:
Drinkt allen hieruit,
dit is Mijn Bloed, van het nieuwe Verbond,
dat voor u en voor velen vergoten wordt
tot vergeving van zonden.**

K Amen.

De priester vervolgt met gebogen hoofd

P Doet dit tot Mijn gedachtenis: want zo dikwijls gij dit Brood eet en deze Kelk drinkt, verkondigt gij Mijn dood, en belijdt gij Mijn opstanding. Daarom, Heer, gedenken ook wij Zijn verlossend lijden; het levenbrengend kruis; de drie dagen in het graf; de opstanding uit de doden; de hemelvaart; het zetelen aan de rechterhand van U, God de Vader, en Zijn roemrijke, ontzagwekkende wederkomst; en

luide: **bieden wij U aan:**

**het Uwe van het Uwe,
in alles en voor alles.**

Tijdens deze woorden heft hij de Gaven op. ³⁷

K *U bezingen wij...*

P Daarom, alheilige Heer, wagen wij te naderen tot Uw heilig Altaar, om daarop de symbolen te plaatsen van het heilig Lichaam en Bloed van Uw Christus. Gij hebt ons, Uw zondige onwaardige dienaren, waardig geacht de liturgie te vieren aan Uw heilig Altaar, niet om onze gerechtigheid - wij hebben immers niets goeds gedaan op aarde -, maar om Uw barmhartigheid en ontferming, die Gij zo rijkelijk over ons hebt uitgestort en wij bidden en smeken U, o Heilige der Heiligen, dat in Uw genadige goedheid Uw Heilige Geest over ons kome en over deze voor U neergelegde Gaven. Hij moge deze zegenen en heiligen,

d Zegen, heer, het heilige Brood.

de priester zegent met een kruisteken het heilig Brood:

**P + en Hij make dit Brood waarlijk het kostbaar
lichaam van onze Heer en God en Verlosser Jezus
Christus,**

D Amen

d Zegen, heer, de heilige Kelk.

De priester zegent de heilige Kelk:

**P + en deze kelk waarlijk het kostbaar Bloed van
onze Heer en God en Verlosser Jezus Christus,**

D Amen

d Zegen, heer, beide heilige Gaven.

De priester zegent beide heilige Gaven zeggend:

**P + dat vergoten is voor het leven en de verlossing
van de wereld. ***

D Amen, amen, amen.

En hij bewaaiert de Gaven met het opgevouwen grote velum.

* *Noot van de vertaler: Jammergenoeg is “ze veranderend door Uw Heilige Geest”, uit de Liturgie van de H. Joh. Chrysostomos in sommige uitgaven in de Basilius-Liturgie toegevoegd, en zijn priesters soms hui-
verig die zin daarom weg te laten. In de Chrysostomos-Liturgie richt de
priester zich tot de Vader, smeekt dat Hij make en ze veranderend
door Uw Heilige Geest. In de Basilius-Liturgie bidt de priester tot de
Vader dat de Heilige Geest moge komen om de Gaven ‘te maken tot
Lichaam .. en tot Bloed’.*

voetnoot in het Griekse Mega Euchologion:

*het “ze veranderend door Uw Heilige Geest”, dat is overgenomen uit de
Chrysostomos-Liturgie, en dat, als je naar de zinsbouw kijkt, absoluut niet
thuishoort in de Basilius Liturgie, is een zin “die een onwetend persoon
gewaagd heeft toe te voegen”, zoals de heilige Nikodemos van de Athos
aanduidde in een voetnoot in zijn “Pidalion” (Laodicea, Kanon 19).*

P Verenig ons allen, die deel hebben aan het ene Brood en aan de éne Kelk, met elkaar in de gemeenschap van de éne Heilige Geest. Laat niemand van ons tot oordeel of veroordeling deelnemen aan het heilig Lichaam en Bloed van Uw Christus. Maar laat ons barmhartigheid en genade vinden, met alle heiligen die U vanaf het begin der tijden welgevallig zijn geweest: voorvaders, vaders, patriarchen, profeten, apostelen, predikers, evangelisten, martelaren, belijders, leraren, en elke rechtvaardige geest die in geloof tot volmaaktheid gekomen is.

Hij bewierookt de Gaven, staande voor het Altaar en zegt:

P *luid* In het bijzonder voor onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria!

Hij geeft het wierookvat aan de diaken, die het Altaar rondom bewierookt en bij zichzelf gedenkt wie hij wil van de levenden en de doden [hij heft het antidoron op boven de H. Gaven] ³⁶

K *Over u, begenadigde, ³⁸ verheugt zich de hele schepping, het engelenkoor en het geslacht der mensen, geheiligde tempel en geestelijk paradijs, roem der maagden, uit wie God vlees heeft aangenomen en uit wie Hij kind is geworden, onze God, De Zijnde vòòr alle eeuwen. Uw schoot maakte Hij immers tot een troon en uw binnenste werd wijder dan de hemelen. Over u, begenadigde, verheugt zich de hele schepping, ere zij u.*
of de irmos van de 9e ode van de canon van het feest.

De diaken leest de dyptieken der overledenen.

De priester bidt met gebogen hoofd

P Ook met de heilige Johannes, de profeet, voorloper en doper; de heilige, alomgeprezen apostelen; de heilige (*van de dag*), van wie wij de gedachtenis viëren; en al Uw heiligen: God, zie op ons neer, omwille van hun gebeden.

Gedenk allen die reeds ontslapen zijn in de hoop op de opstanding tot het eeuwige leven (*en hij gedenkt wie hij wil van de overledenen bij naam*). Schenk hun de rust, onze God, daar waar het licht van Uw aanschijn straalt.

Ook bidden wij U: gedenk, Heer, Uw heilige, katholieke en apostolische kerk, die zich uitstrekt tot alle grenzen der aarde. Schenk vrede aan haar, die Gij U verworven hebt door het kostbaar Bloed van Uw Christus. En versterk dit heilig Godshuis tot aan het einde der tijden. Gedenk, Heer, hen die U deze Gaven hebben gebracht, en allen voor wie en door wie en om wie zij ze U gebracht hebben. Gedenk, Heer, hen die goede vrucht dragen en weldoen in Uw heilige kerken en hen die aan de armen denken. Beloon hen met Uw rijke, hemelse genade. Schenk hun voor het aardse het hemelse, voor het tijdelijke het eeuwige, voor het vergankelijke het onvergankelijke.

Gedenk, Heer, hen die verblijven in woestijnen en in de bergen, in spelonken en de hollen der aarde. Gedenk, Heer, hen die in maagdelijkheid, godsvrucht en askese een ingetogen leven leiden. Gedenk, Heer,

hen die ons regeren, bekrans hen met het wapen der waarheid en geef hun overwinning over al het kwade. Schenk hun een diepe en bestendige vrede. Spreek in hun hart goed over Uw kerk en over heel Uw volk, opdat wij in die kalmte stil en rustig een godvruchtig en waardig leven mogen leiden. Behoud de goeden in Uw goedheid, en breng in Uw goedertierenheid de slechten tot het goede. Gedenk, Heer, heel het rondomstaande volk, en hen die om een goede reden afwezig zijn. Ontferm U over hen en over ons, volgens de overvloed van Uw barmhartigheid. Vul hun voorraadkamers met al het goede, en bewaar hun huwelijk in vrede en eensgezindheid. Geef wasdom aan de kinderen; onderricht de jeugd; sterk de ouderdom. Troost de kleinmoedigen; breng de verstrooiden weer bijeen; leid de verdwaalden terug en herenig hen met Uw heilige, katholieke en apostolische kerk. Bevrijd hen die gekweld worden door onreine geesten; vaar mee met de varenden, reis mee met de reizenden; sta de weduwen bij en bescherm de wezen; bevrijd de krijgsgevangenen en genees de zieken. God, gedenk hen die terecht staan; de dwangarbeiders en ballingen; en hen die in bittere slavernij lijden onder allerlei dwang, verdrukking en moeilijke omstandigheden; en gedenk allen die Uw grote barmhartigheid nodig hebben; hen die ons liefhebben en hen die ons haten; en hen die ons, onwaardigen, gevraagd hebben voor hen te bidden. Heer onze God, gedenk ook heel Uw volk; stort

de rijkdom van Uw barmhartigheid over allen uit en geef aan allen wat zij vragen voor hun redding. En hen die wij niet herdacht hebben, door onbekendheid, of vergeetachtigheid, of door het grote aantal der namen: denk daar Zelf aan, o God. Gij kent immers ieder van gestalte en bij naam vanaf de moederschoot. Want Gij zijt de hulp der hulpelozen, de hoop der wanhopigen, de redder der schipbreukelingen, de thuishaven der varenden, en de geneesheer der zieken. Wees alles voor allen, Gij die immers ieder kent, met zijn verlangens en zijn gezin en zijn behoeften. Heer, behoed deze stad en elke stad en streek, voor hongersnood, besmettelijke ziekte, aardbeving, overstroming, brand, zwaard, vijandige inval en burgeroorlog.

luid: Gedenk, Heer, allereerst onze aartsbisschop (*Athenagoras*)³⁹, en geef dat hij voor Uw heilige kerken nog lang in vrede ongedeerd, eervol en in goede gezondheid moge leven, en het woord van Uw waarheid recht moge verkondigen.

De diaken leest de diptieken der levenden, daarna roept hij uit:

D En hen die ieder in zijn gedachten heeft,
en allen en allen.

K En allen en allen.

P Gedenk, Heer, alle orthodoxe bisschoppen die het woord van uw waarheid recht verkondigen. Gedenk, Heer, in de overvloed van Uw barmhartigheid, ook mij, onwaardige. Vergeef mij iedere zonde die ik gewild en ongewild begaan heb. Laat door mijn zonden de genade van Uw Heilige Geest niet afgehouden worden van deze voor U neergelegde Gaven. Gedenk, Heer, de priesters en diakens in Christus, en allen die voor Uw dienst gewijd zijn. Maak niemand van ons die Uw heilig Altaar omringen te schande. Heer, bezoek ons in Uw goedheid. Verschijn ons, in de overvloed van Uw barmhartigheid. Geef ons gunstig weer; schenk de aarde milde regen voor een goede oogst; zegen de jaarkrans van Uw goedheid. Maak een einde aan de scheuringen in de kerken. Doof de opstandige razernij der heidenen. Doe de opkomende ketterijen teniet door de kracht van Uw Heilige Geest. Neem ons allen op in Uw koninkrijk. Maak ons tot zonen van het licht, tot zonen van de dag. Schenk ons Uw vrede en Uw liefde, Heer onze God: want Gij hebt ons alles geschonken.

luid:

P En geef ons, om met één mond en één hart Uw alomgeëerde en hoogverheven Naam te verheerlijken en te bezingen, van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

De priester wendt zicht tot het volk en zegent:

P + De barmhartigheid van onze grote God en Redder
Jezus Christus zal met u allen zijn.

K En met uw geest.

De diaken verlaat het altaar en zegt op zijn gebruikelijke plaats:

D Laat ons, na de gedachtenis van alle heiligen,
nogmaals en nogmaals in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U. (*Na iedere bede*)

D Voor de aangeboden en geheiligde, kostbare Gaven,
bidden wij de Heer.

Dat onze menslievende God, Die deze Gaven heeft
aanvaard op Zijn heilig, hemels, onstoffelijk Altaar, tot
een welriekende geestelijke geur, ons daarvoor de
goddelijke genade en de gave van de Heilige Geest
moge toezenden, bidden wij.

Om bevrijding uit alle verdrukking, toorn, gevaar en
nood, bidden wij de Heer.

Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God,
door Uw genade.

Dat de gehele dag volmaakt, heilig, vredig en zonder
zonde moge zijn, vragen wij de Heer.

K Verleen, o Heer. *Na iedere bede.*

D Om een engel van vrede, een trouwe gids en bescher-
mer van onze zielen en lichamen, vragen wij de Heer.

Om vergeving en kwijtschelding van onze zonden en overtredingen, vragen wij de Heer.

Om al wat goed en nuttig is voor onze zielen en om vrede voor de wereld, vragen wij de Heer.

Dat wij de overige tijd van ons leven in vrede en inkeer mogen doorbrengen, vragen wij de Heer.

Dat het einde van ons leven christelijk, smarteloos, zonder reden tot schaamte en vredig moge zijn en om een goede verantwoording voor de vreeswekkende rechterstoel van Christus, vragen wij.

Om eenheid van geloof en gemeenschap met de Heilige Geest vragend, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

P God, onze reddende God, leer ons U op waardige wijze te danken voor de weldaden die Gij ons bewezen hebt en ons bewijst. Gij onze God, Die deze Gaven hebt aanvaard, reinig ons van alle smet naar lichaam en geest. Leer ons deze heiliging te voltooien in vreze voor U, opdat wij, wanneer wij met het getuigenis van een zuiver geweten een deel ontvangen van Uw heilige Gaven, één mogen worden met het heilig Lichaam en Bloed van Uw Christus. En wanneer wij deze op waardige wijze ontvangen hebben, moge Christus dan

in onze harten wonen, en mogen wij een tempel worden van Uw Heilige Geest. Ja, onze God, maak dat niemand van ons zich bezondigt aan deze ontzagwekkende, hemelse Mysteriën, noch ziek wordt naar lichaam en ziel, door ze onwaardig te ontvangen. Maar geef ons, om tot onze laatste adem waardig deel te nemen aan Uw heilige Mysteriën, tot leeftocht voor het eeuwige leven, en tot een U welgevallige verantwoording voor de vreeswekkende rechterstoel van Uw Christus. Opdat ook wij met al Uw heiligen, die U vanaf het begin der tijden welgevallig zijn geweest, deel krijgen aan Uw eeuwige goederen, die Gij, Heer, bereid hebt voor wie U liefhebben.

luit En acht ons waardig, Heer, dat wij vrijmoedig, zonder veroordeling, het wagen U, de hemelse God, als Vader aan te roepen en te zeggen:

Allen: Onze Vader, Die in de hemelen zijt, Uw Naam worde geheiligd, Uw Koninkrijk kome, Uw wil geschiede, zoals in de hemel zo ook op aarde, geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaren vergeven, en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

ondertussen maakt de diaken zijn oraar kruisgewijs vast.

P Want van U is het koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

P + Vrede zij u allen.

K En met uw geest.

D Buigt uw hoofd voor de Heer.

K Voor U, o Heer.

P Meester, Heer, Vader der barmhartigheid, God van alle vertroosting, zegen, heilig, bescherm, bevestig en versterk hen die hun hoofd buigen voor U, en houd hen af van elke slechte daad en breng hen tot ieder goed werk. Acht hen waardig om zonder veroordeling deel te nemen aan Uw ongeschonden en levendmakende Mysteriën, tot vergeving van zonden en tot gemeenschap met Uw Heilige Geest.

luïd: Door de genade, de barmhartigheid en de mensenzelfde van Uw eniggeboren Zoon, met wie Gij gezegend zijt, samen met Uw alheilige, goede en levendmakende Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

P Sla acht op ons, Heer Jezus Christus onze God, vanuit Uw heilige woning en vanaf de glorietroon van Uw Koninkrijk, en kom ons heiligen, Gij Die in den hoge zetelt met de Vader en hier onzichtbaar bij ons zijt. Verwaardig U om met Uw machtige hand Uw smetteloos Lichaam en Uw kostbaar Bloed aan ons te geven, en door ons aan heel het volk.

Hierna buigen de priester en de diaken dáár waar zij staan, zeggend:

God, wees mij zondaar genadig en ontferm U over mij. (3x)

Wanneer de diaken ziet dat de priester het Lam gaat opheffen:

D Laat ons aandachtig zijn !

De priester heft het heilig Lam op:

P Het Heilige voor de heiligen.

De diaken gaat het altaar binnen.

K Eén is heilig, één is Heer, Jezus Christus, tot heerlijkheid van God de Vader. Amen. *Het koor zingt het communievers.*

De diaken gaat rechts van de priester staan.

d Breek, heer, het heilige Brood.

De priester breekt het Brood in vieren, en legt de vier delen kruisgewijs op de heilige diskos:

IC
NI KA
XC

P Gebroken en gedeeld wordt het Lam Gods.

Het wordt ontleed, maar niet gescheiden.

Het wordt altijd gegeten en raakt nooit op,
maar heiligt hen die eraan deelnemen.

d Vul, heer, de heilige kelk.

De priester neemt het bovenste deel, met de letters IC, maakt ermee een kruisteken boven de heilige kelk en zegt, terwijl hij het in de heilige kelk doet:

P Volheid van de Heilige Geest.

d Amen.

De diaken brengt het hete water naar de priester.

d Zegen, heer, het hete water.

P + Gezegend is de gloed van Uw heilige Gaven, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De diaken giet kruisgewijs voldoende heet water in de heilige kelk:

D Gloed van geloof, vol van Heilige Geest. Amen.

De priester en de diaken bidden aandachtig

DE COMMUNIEGEBEDEN⁴⁰

P Ik geloof, Heer, en belijd, dat Gij waarlijk de Christus zijt, de Zoon van de levende God, in de wereld gekomen om zondaars, van wie ik de eerste ben, te verlossen. Ook geloof ik dat dit Uw vlekkeloos Lichaam is, en dat Uw kostbaar Bloed. Daarom bid ik U: ontferm U over mij en vergeef mij mijn zonden, die ik gewild en ongewild, in woord en daad, bewust en onbewust begaan heb. En acht mij waardig om zonder veroordeling deel te hebben aan Uw vlekkeloze Mysteriën, tot vergeving van zonden en tot eeuwig leven.

Zie, ik nader tot de goddelijke communie: Schepper, verzeng mij niet door deze deelname, want Gij zijt immers vuur, dat de onwaardigen verbrandt. Maar zuiver mij toch van elke smet.

Zoon van God, neem mij heden aan als deelgenoot van Uw mystiek Avondmaal: want Uw vijanden zal ik geenszins over dit Mysterie spreken, noch zal ik U een kus geven zoals Judas, maar zoals de rover belijd ik U: gedenk mij, Heer, in Uw Koninkrijk.

Huiver, o mens, bij het zien van het vergoddelijkend Bloed. Het is immers vuur, dat de onwaardigen verbrandt. Het Lichaam van God vergoddelijkt en voedt mij: Het vergoddelijkt mij geest en voedt op wonderbare wijze mijn denken.

Gij bracht mij onder Uw bekoring, o Christus, door innig verlangen, en Gij veranderde mij door Uw goddelijke liefde. Verbrand nu met onstoffelijk vuur mijn zonden en maak mij waardig mij te laven aan Uw zoetheid, opdat ik jubelend Uw beide komsten moge verheerlijken, o Goede.

In de stralende luister van Uw heiligen, hoe kan ik, onwaardige, daarin binnentreden? Want als ik het waag mee naar binnen te gaan in de bruiloftszaal, maakt mijn kleed mij beschaamd, want het past niet bij een bruiloft, en geboeid zal ik door de engelen naar buiten worden geworpen. Reinig, Heer, de smetten van mijn ziel, en red mij als Menslievende.

Menslievende Meester, Heer Jezus Christus, mijn God, laten deze heilige Mysteriën mij niet tot een oordeel strekken, omdat ik onwaardig ben, maar tot reiniging en heiliging van ziel en lichaam en tot onderpand van het komende leven en koninkrijk. Het is dus goed voor mij om mij vast te hechten aan God, en mijn hoop op verlossing te stellen op de Heer.

En weer: Zoon van God ...

Dan neemt de priester een deel van het heilig Brood [XC], zeggend:

P Het kostbaar en heilig Lichaam van onze Heer, God en Redder Jezus Christus wordt gegeven aan mij priester (*N.N.*) tot vergeving van mijn zonden en tot eeuwig leven.

En hij nuttigt het heilig Brood zorgvuldig met vreze Gods.

p (Hiëro-)Diaken, treed naderbij.

d Zie, ik nader tot Christus, onze onsterfelijke Koning en God. Geef mij, heer, het kostbaar en heilig Lichaam van onze Heer, God en Redder Jezus Christus, tot vergeving van mijn zonden en tot eeuwig leven.

p Het kostbaar en heilig Lichaam van onze Heer, God en Redder Jezus Christus wordt gegeven aan u, (hiëro-)diaken (*N.N.*) tot vergeving van uw zonden en tot eeuwig leven.

De diaken ontvangt het heilig Brood op zijn hand, gaat naar de achterkant van het Altaar waar hij het nuttigt. Dan neemt de priester de heilige kelk op met de kelkdoek:

P Het kostbaar en heilig⁴¹ Bloed van onze Heer, God en Redder Jezus Christus wordt gegeven aan mij, priester (N.N.) tot vergeving van mijn zonden en tot eeuwig leven.

Hij drinkt driemaal, veegt met de doek zijn lippen af en de rand van de heilige kelk, kust deze en zegt:

P Dit heeft mijn lippen aangeraakt, het neemt mijn ongerechtigheden weg en reinigt mij van mijn zonden.

p (Hiëro-)Diaken, tred nogmaals naderbij.

Wanneer de diaken bij het Altaar komt, veegt hij met de spons zijn handpalm af boven de heilige diskos.

d Zie, ik nader nogmaals. Geef mij, heer, het kostbaar en heilig⁴¹ Bloed van onze Heer, God en Redder Jezus Christus, tot vergeving van mijn zonden en tot eeuwig leven.

De priester laat hem driemaal drinken uit de heilige kelk, waarbij de diaken alleen drie maal de voet van de kelk voorzichtig iets beweegt.

p Het kostbaar en heilig⁴¹ Bloed van onze Heer, God en Redder Jezus Christus wordt gegeven aan u (Hiëro-) diaken (N.N.) tot vergeving van uw zonden en tot eeuwig leven. Amen.

p Zie, dit heeft uw lippen aangeraakt en neemt uw ongerechtigheden weg en reinigt u van uw zonden.

De priester zet de kelk neer op het altaar.

Als er communicanten zijn, verdeelt hij op de diskos de delen van het Lam en de diaken veegt deze met de spons in de Kelk.

*Alleen indien er geen of weinig communicanten zijn, verdeelt de priester de delen van het Lam niet, de diaken veegt deze delen van het Lam met de spons in de kelk en vervolgens kunnen ook de gedachtenissen van de levenden en de overledenen in de kelk gedaan worden. Terwijl hij dit doet, zegt hij: **D** Wis, Heer ...
Daarna zegt hij:*

D Nu wij Christus' opstanding aanschouwd hebben, laat ons aanbidden de heilige Heer Jezus, Die alleen zonder zonde is. Uw kruis vereren wij, o Christus, en Uw heilige opstanding bezingen en verheerlijken wij. Want Gij zijt onze God, buiten U kennen wij geen andere, Uw Naam noemen wij. Komt alle gelovigen: laat ons aanbidden de heilige opstanding van Christus: want zie, door het kruis kwam er vreugde over de hele wereld. Altijd zegenen wij de Heer en bezingen wij Zijn opstanding, want om ons heeft Hij het kruis ondergaan, en de dood door Zijn dood vernietigd.

Volgens ongeschreven traditie kan hij bijv. toevoegen⁴²

Word verlicht, word verlicht, nieuw Jeruzalem, want de heerlijkheid des Heren is over u opgegaan. Dans nu en jubel, Sion. En gij, reine Moeder Gods, verheug u over de opwekking van uw Kind.

O, Uw goddelijke, Uw lieve, Uw allerzoetste stem: want Gij hebt vast beloofd met ons te zijn tot aan het einde der eeuwen, Christus: dit houden wij, gelovigen, vast, als een anker van hoop, en daarom jubelen wij.

O groot en allerheiligst pascha, Christus, Wijsheid, Woord Gods en kracht: geef ons nog intenser aan U deel te hebben in de avondloze dag van Uw koninkrijk.

De lepel wordt in de heilige kelk gezet, en de heilige kelk wordt met de communiedoek afgedekt.⁴³

De heilige deuren worden geopend; de priester geeft de heilige kelk aan de diaken en deze wendt zich ermee tot het volk, zeggend:⁴⁴

D Nadert in vreze Gods, met geloof en met liefde!

K Gezegend Hij Die komt in de Naam des Heren, God is Heer, en Hij is ons verschenen.

De diaken geeft de heilige kelk aan de priester terug, die de communie uitrekt, terwijl de diaken de kelkdoek vasthoudt onder de kin van de gelovige en de lippen afveegt.

P De dienaar Gods (*N.N.*) ontvangt het kostbaar en alheilig Lichaam en Bloed van onze Heer, God en Redder Jezus Christus, tot vergeving van zonden en tot eeuwig leven.

Of: P Lichaam en Bloed van Christus,
en bij de laatste communicant voegt hij toe
tot vergeving van zonden en tot eeuwig leven.

K *Zoon van God ... of: Ontvangt*

na de laatste communicant:

K Alleluja, alleluja, alleluja.

De priester zegent het volk, zeggend:

P + Red, God, Uw volk en zegen Uw erfdeel.

Daarna zet hij de heilige kelk op het Altaar.

K Wij hebben het ware Licht aanschouwd, de hemelse Geest ontvangen, het ware geloof gevonden, wij aanbidden de ondeelbare Drie-eenheid, Die ons heeft gered.

of: bij hoogfeesten het feesttropaar.

Indien de gedachtenissen nog op heilige diskos zijn, doet de diaken ze nu zorgvuldig met de spons in de kelk, zeggend:

D Wis, Heer, door Uw kostbaar Bloed de zonden uit van de hier herdachte dienaren, door de voorspraak van de Moeder Gods en al Uw heiligen.

De diaken legt de opgevouwen velums en de ster op de heilige diskos.

De diaken geeft aan de priester het wierookvat:

d Verhef, heer.

De priester bewierookt driemaal de heilige kelk:

P Wees verheven boven de hemelen, o God;
over heel de aarde zij Uw heerlijkheid.

Hij geeft aan de diaken het wierookvat aan een vinger van zijn rechterhand en plaatst de heilige diskos met de velums en de ster er bovenop, op zijn hoofd. De diaken brengt deze naar de proskomidie. Zelf neemt de priester de heilige kelk op, [indien er geen diaken is, neemt de priester zelf de heilige diskos op en de heilige kelk] zacht zeggend:

P Gezegend is onze God,

Hierna roept hij naar het volk gewend:

P immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

En hij brengt de heilige kelk naar de proskomidie-tafel, de diaken bewierookt de heilige kelk, terwijl het koor zingt:

K Amen. Vervuld zij onze mond met Uw lof, o Heer, om Uw heerlijkheid te bezingen, want Gij hebt ons waardig geacht, deel te nemen aan Uw heilige, goddelijke, onsterflijke en levendmakende Mysteriën; bewaar ons in Uw heiliging, opdat wij de gehele dag Uw gerechtigheid overwegen. Alleluja, alleluja, alleluja.

De diaken gaat naar zijn gewone plaats voor de litanie:

LITANIE

D Staat recht! Na onze deelname aan de goddelijke, heilige, alzuivere, onsterfelijke, hemelse en levendmakende, huiveringwekkende Mysteriën van Christus, laat ons de Heer op waardige wijze danken.

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Vragend dat heel deze dag volmaakt, heilig, vredig en zonder zonde moge zijn, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

De priester vouwt het antimension dicht, terwijl hij bidt het:

GEBED NADAT ALLEN HEBBEN GECOMMUNICEERD

P Wij danken U, Heer onze God, voor onze deelname aan Uw heilige, reine, onsterfelijke en hemelse Mysteriën, die Gij ons gegeven hebt voor het welzijn, de heiliging en de genezing van onze zielen en lichamen. Gij, Heer van het heelal, geef dat de gemeenschap met het heilig Lichaam en Bloed van Uw Christus, ons moge worden tot een geloof waarvoor we ons niet hoeven te schamen, tot ongeveinsde liefde, tot toename in wijsheid, tot genezing van ziel en lichaam, tot afweer van alle kwaad, tot het vervullen van Uw geboden, en tot een U welgevallige verantwoording voor de vreeswekkende rechterstoel van Uw Christus.

luid Want Gij zijt onze heiliging en tot U zenden wij de lof: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

Tijdens de uitroep neemt de priester het Evangelieboek op, maakt ermee een kruisteken boven het opgevouwen antimension en legt het erop.

Naar het volk gewend zegt hij:

P Laat ons in vrede heengaan.

K In de Naam des Heren.

D Laat ons bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U.

De priester leest voor de Christusikoon het gebed achter de ambon. De diaken staat rechts van de priester met gebogen hoofd. Hij luistert naar het gebed met zijn oraar in de hand. Na het gebed buigt hij naar de priester en gaat door de noorddeur naar de proskomidie.

ofwel dit: GEBED ACHTER DE AMBON

P Heer, Die zegent wie U zegenen en heiligt wie op U vertrouwen, red Uw volk en zegen Uw erfdeel. Behoed heel Uw kerk. Heilig hen die de schoonheid van Uw huis liefhebben en verheerlijk hen daarvoor door Uw goddelijke kracht. Verlaat ons niet die op U hopen. Schenk vrede aan Uw wereld, aan Uw Kerken, aan de priesters, aan hen die ons regeren en aan heel Uw volk. Want elke goede gave en iedere volmaakte gift komt van boven en daalt neer van U, Vader der lichten; en tot U zenden wij de lof, dank en aanbidding, tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

*Ofwel, op 1 januari, dit: **GEBED ACHTER DE AMBON ****

P *Gij aanvaardt dit geestelijk en onbloedig offer als een offer van lof en een U welgevallige erediens van hen die U aanroepen uit geheel hun hart, o Christus onze God, Lam en Zoon Gods, Die de zonde der wereld wegneemt, onbevlekt Kalf, dat het juk der zonde niet gedragen heeft en dat voor ons vrijwillig geslacht werd, dat ontleed wordt maar niet gescheiden, gegeten en nooit op raakt, Gij heiligt hen die het nuttigen. Ter gedachtenis aan Uw vrijwillig Lijden en Uw levendmakende opstanding na drie dagen hebt Gij ons deelachtig gemaakt aan Uw onzegbare, hemelse, huiveringwekkende Mysteriën van Uw heilig Lichaam en Uw kostbaar Bloed: Bewaar ons Uw dienaren, Uw diakens en het rondomstaande volk in Uw heiliging. Geef dat wij elk ogenblik en te allen tijde Uw gerechtigheid ⁴⁵ overwegen, opdat wij, wanneer wij volgens Uw wil geleid worden, en doen wat U welgevallig is, waardig worden om te staan aan Uw rechterhand, wanneer Gij komt om levenden en doden te oordelen. Bevrijd onze gevangen broeders, bezoek de zieken, sta te roer bij hen die in gevaar verkeren op zee. Schenk rust aan de zielen die ons zijn voorafgegaan in de hoop op het eeuwige leven, daar waar het licht van Uw aanschijn straalt en verhoor allen die Uw hulp nodig hebben. Want Gij zijt de Gever van het goede, en tot U zenden wij de lof, evenals tot Uw beginloze Vader, en Uw alheilige, goede en levendmakende Geest; nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.*

** Heer die zegent... , is het gebed van de Basilius-liturgie, dat is overgenomen in de Chrysostomus-liturgie.*

K Amen.

[Evt. kan nu een trisagion, of waterwijding worden gedaan.]

K De Naam des Heren zij gezegend van nu af tot in eeuwigheid.
(3x)

De priester gaat door de heilige poort naar de proskomidie, en zegt zacht het gebed voor het nuttigen van de Gaven

P Beëindigd en volbracht, Christus onze God, is het Mysterie van Uw heilseconomie, voor zover het in onze macht lag. Wij vierden de gedachtenis van Uw dood, wij hebben de afbeelding van Uw opstanding aanschouwd, wij zijn vervuld met Uw oneindig leven, en mochten Uw onvergankelijke vreugde smaken. Maak ons allen waardig om deze ook te ontvangen in de komende eeuwigheid. Door de genade van Uw beginloze Vader, en van Uw heilige, goede en levendmakende Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De diaken vraagt zegen en nuttigt met vreze Gods en grote aandacht de heilige Gaven, en hij wast zijn handen. Daarna trekt hij zijn gewaad uit, vereert en gaat, God dankend, heen.

De priester zegent het volk, vanuit de heilige poort:

P + De zegen des Heren en Zijn ontferming kome over u, door Zijn genade en mensenliefde, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

P Eer aan u, o Christus God, onze hoop, eer aan U.

L Eer ... nu en ... Heer, ontferm U. (3x) Zegen.

De priester komt door de heilige poort naar buiten voor de grote wegzending:

P Dat Christus onze ware God,
(*Die opgestaan is uit de doden*) (*of evt. van het feest - zie p. 86*)
Zich over ons ontferme en ons redde;
door de voorspraak van Zijn ongerepte Moeder,
door de kracht van het kostbaar en levendmakend Kruis;
door de bescherming van de geëerde, hemelse, onlichamelijke krachten;
door de smeekbeden van de geëerde, roemrijke profeet,
voorloper en doper Johannes⁴⁶;
van de heilige, roemrijke en alomgeprezen apostelen;
van de heilige, roemrijke zegevierende martelaren;
van onze gewijde en Goddragende vaders;
van onze heilige vader Basilius de Grote,
aartsbisschop van Caesarea;
van de heilige rechtvaardige voorouders des Heren Joachim en Anna;
van de heilige (*van de dag - zie p. 87 vv*) van wie wij de gedachtenis vieren;
en van alle heiligen, want Hij is goed en menslievend.

K Amen.

volgens nieuw Grieks gebruik, tijdens de wegzending:

K Hem die ons zegent en die ons heiligt, o Heer,
bescherm hem nog vele jaren!

de priester; niet recitatief

P De Heilige Drie-eenheid behoede u allen.

De priester deelt het antidoron uit, en zegt tot ieder:

P De zegen des Heren en Zijn ontferming kome over u.⁴⁷

Tenslotte sluit hij af met

Door Zijn genade en mensenliefde, immer nu en altijd,
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Naar het oosten gewend:

P Door de gebeden van onze heilige vaders,
Heer Jezus Christus onze God, ontferm U over ons.

K Amen.

Indien de priester alleen heeft gediend, nuttigt hij nu met vreeze Gods en zorgvuldigheid al wat over is van de heilige Communie. Hij reinigt de heilige kelk door deze tweemaal met wat wijn en één maal met water te spoelen. Na dit gedronken te hebben, veegt hij de heilige kelk droog met de spons. Hierna wast hij zijn handen en zijn lippen boven het speciale wasbekken. Hij leest de dankgebeden, doet zijn gewaden uit, kust het heilige Altaar en gaat de kerk uit, God dankend. Ondertussen worden door de lezer de dankgebeden gelezen.

EINDE
EN GODE ZIJ EER

Bij de Geboorte van Christus

... , Die in een grot is geboren en in een kribbe heeft gelegen om onze redding ...

Bij de Besnijdenis:

... , Die aanvaard heeft op de achtste dag in het vlees besneden te worden om onze redding, ...

Bij de heilige Theofanie

... , Die aanvaard heeft om door Johannes in de Jordaan gedoopt te worden om onze redding.

Op Witte Donderdag

Hij Die in Zijn alles overtreffende goedheid ons de uitstekende weg van de nederigheid getoond heeft, door de voeten van Zijn leerlingen te wassen en Die zich tot ons geneigd heeft tot aan het kruis en de begrafenis, ...

FEBRUARI

13. H. Apostelen Aquila en Priscilla.
14. H. Monnik Auxentius; H. Cyrillus, Apostel der Slaven.; H. Abraham, bisschop van Charres.
15. H. Onesimus, Apostel uit de zeventig.
16. H. Martelaar Pamphilus.
17. H. Theodorus Tyron. H. Finnan, Bisschop van Lindisfarne.
18. H. Leo de Grote, paus van Rome.
19. H. Nieuw-martelares Filotheï van Athene; H. Dositheüs van Palestina.
20. H. Leo, bisschop van Catania.
21. H. Monnik Timotheüs.
22. H. Andronikus en Junia.
23. H. Hiëromartelaar Polycarpus van Smyrna.
24. **1e en 2e Vinding van het eerbiedwaardige hoofd van de H. Voorloper en Doper des Heren Johannes.**
25. H. Tarasius, Patriarch van Konstantinopel. H. Walburga Abdis van Heidenheim.
26. H. Martelares Photinie, de Samaritaanse.
27. H. Belijder Prokopius de Dekapoliet.
28. H. Belijder Basilius; H. Nymphas.
29. H. Johannes Cassianus.

MAART

1. H. Martelares, de moniale Eudokia; H. David, Bisschop van Wales. H. Switbertus
2. H. Martelaar Hesychius; H. Nicolas Planas, priester in Athene.
3. H. Martelaren Eutropius en zijn gezellen van Amasea.
4. H. monnik Gerasimus van de Jordaan.
5. H. Monnik-Martelaar Konon; H. Markus, de Askeet
6. **De vinding van het Heilig Kruis en de kostbare nagels door keizerin Helena; H. 42 Martelaren van Amorium in Phrygia.**

7. H. Hieromartelaren van Cherson: Efrem en anderen; H. Paulus de Simpele.
8. H. Theofilaktus, Bisschop van Nikomedië.
9. H. 40 Martelaren van Sebaste.
10. H. Martelaar Kodratus van Korinthe.
11. H. Sofronius, Patriarch va Jeruzalem.
12. H. Theofanus, de Belijder; H. Symeon de Nieuwe Theoloog
13. H. Nikiforus, Patriarch van Konstantinopel.
14. H. Benedictus van Nursia.
15. H. Aristobulus, Apostel van de 70.
16. H. Christodoulos van Patmos
17. H. Alexis, de man Gods; H. Patrick van Ierland.
18. H. Kyrillus, aartsbisschop van Jeruzalem.
19. H. Chrysanthus en Daria van Rome.
20. De H. Martelaren van het Sabbasklooster; H. Cuthbert van Lindisfarne.
21. H. Jakobus, de Belijder, Bisschop van Catania.
22. H. Hiëromartelaar Basilius van Ancyra.
23. H. Martelaar Nikon.
24. H. Hiëromartelaar Artemius, Bisschop van Seleucia.
25. De Verkondiging aan onze Alheilige Vrouwe, de Moeder Gods en Altijd-Maagd Maria.
26. Aartsengel Gabriël; H. Liudger.
27. H. Martelares Matrona van Thessalonika.
28. H. Hilarion de Nieuw, Abt van Pelecete; H. Apostel Herodion.
29. H. Hiëromartelaar Markus, Bisschop van Arethusa; H. Diadochos van Photike.
30. H. Johannes van de Ladder
31. H. Hypatius de Wonderdoener, Bisschop van Gangra; H. Innokenti van Alaska.

APRIL

1. H. Maria van Egypte
2. H. Titus, de wonderdoener.
3. H. Niketas de Belijder
4. H. Plato de Belijder; H. Zosimas van Palestina.
5. H. Theodora van Thessalonika.
6. H. Methodius, apostelgelijke, verlichter der Slaven; H. Gregorius de Sinaiet.
7. H. Sabbas de Nieuwe van Kalymos; H. Kosmas van Etoalië.
8. H. Herodion, Apostel van de 70.
9. H. Martelaar Euppsychius van Caesarea in Kappadocië.
10. H. Gregorius van Smyrna.
11. H. Antipas, Bisschop van Pergamum.
12. H. Basilius, de Belijder, bisschop van Parium;
H. Maagd Anthousa.
13. H. Martinus de Belijder, Paus van Rome.
14. H. Aristarchus, Apostel van de 70.
15. H. Martelaar Kriskins.
16. H. Martelaressen Agape, Irene en Chionia;
H. Martelaar Leonides.
17. H. Makarius van Korinthe; H. Zosimas van Solovjetsk.
18. H. Johannes de Hesychast; H. Athanasia van Egina.
19. H. monnik-martelaar Pafnutius van Jeruzalem.
20. H. Theodorus en Athanasius van de Meteoren.
21. H. Hiëromartelaar Januarius , Bisschop van Benevento.
22. H. Apostel Nathanaël.
23. H. Grootmartelaar, de overwinningdrager en wonderdoener Georgius.
24. H. Martelaar Sabbas, de Stratilaat.
25. H. Apostel en Evangelist Markus.
26. H. Hiëromartelaar Basilius , Bisschop van Amasea; de H. Maagd Glaphyra.

27. H. Hiëromartelaar Symeon.
28. H. martelaren van Kyzikos.
29. H. Jason, Apostel van de 70.
30. H. Apostel Jakobus, de zoon van Zebedeüs.

MEI

1. H. Profeet Jeremia.
2. H. Athanasius de Grote, aartsbisschop van Alexandrië.
3. H. martelaren Timotheüs, de lezer, en zijn vrouw Maura van Egypte.
4. H. Maagd-martelares Pelagia van Tarsus.
5. H. Grootmartelares Irene van Thessalonika.

❖ DANKGEBEDEN ❖

AANSPORING

Zodra ge de heerlijke Communie deelachtig zijt geworden van de levendmakende mystieke Gaven, zing dan meteen een lofprijzing en zeg vurig tot God uit het diepst van uw ziel

Eer aan U, o God. Eer aan U, o God. Eer aan U, o God.

EN DE VOLGENDE DANKGEBEDEN (ANONIEM)

Ik dank U, Heer mijn God, dat Gij mij, zondaar, niet hebt verstonen, maar mij waardig hebt gemaakt om deelgenoot te worden van Uw heiligmakende Mysteriën. Ik dank U, dat Gij mij, onwaardige, waardig gemaakt hebt om deel te nemen aan Uw smetteloze, hemelse Gaven. O, menslievende Heer, Die voor ons zijt gestorven en opgestaan, en Die ons deze huiveringwekkende en levendmakende Mysteriën geschonken hebt voor het welzijn en de heiliging van onze ziel en lichaam: Geef dat zij ook voor mij worden tot genezing van ziel en lichaam, tot verdrijving van iedere tegenstander, tot verlichting van de ogen van mijn hart, tot vrede voor mijn geestelijke krachten, tot een geloof waarover ik me niet hoeft te schamen, tot oprechte liefde, tot overvloedige wijsheid, tot het onderhouden van Uw geboden, tot vermeerdering van Uw goddelijke genade, en dat zij mij maken tot bewoner van Uw koninkrijk. Geef dat ik door deze Mysteriën in Uw heiliging bewaard blijve en dat ik mij altijd Uw genade moge herinneren en niet meer voor mijzelf leve, maar voor U, onze Heer en Weldoener. Wanneer ik op deze wijze dit leven zal verlaten in de hoop op het eeuwige leven, moge ik dan de eeuwige rust bereiken, daar waar de nimmer zwijgende stemmen der feestvierenden weerklinken en waar het oneindig genot is van hen die de onuitsprekelijke schoonheid van Uw gelaat aanschouwen. Want Gij zijt het ware verlangen en de onuitsprekelijke vreugde van hen die U liefhebben, Christus onze God, en U bezingt heel de schepping in eeuwigheid. Amen.

VAN BASILIUS DE GROTE

Heer, Christus, God, Koning der eeuwen en Schepper van het heelal, ik dank U voor alle weldaden die Gij mij verleend hebt en voor het ontvangen van Uw zuivere en levendmakende Mysteryën. Daarom bid ik U, o Goede en Menslievende: bewaar mij onder Uw hoede en in de schaduw van Uw vleugelen. En geef mij dat ik met een goed geweten tot aan mijn laatste adem waardig moge deelnemen aan Uw heiligende Gaven, tot vergeving van zonden en tot eeuwig leven. Want Gij zijt het Brood des levens, de Bron van heiliging en de Schenker van het goede en tot U zenden wij de lof, evenals tot de Vader en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

VAN SYMEON DE METAFRAST

Gij Die mij vrijwillig Uw vlees tot voedsel geeft, Die vuur zijt en de onwaardigen verzenigt, verbrand mij toch niet, mijn Schepper, maar dring veeleer binnen in mijn gestel, al mijn gewrichten, mijn nieren en mijn hart. Verbrand de doornen van al mijn zonden. Reinig mijn ziel, heilig mijn denken, sterk mijn knieën en al mijn beenderen. Verlicht het vijftal van mijn zintuigen; hecht mij geheel vast aan de vreze voor U. Bescherm, bewaak en behoed mij steeds voor alle zielverdervende werken en woorden. Zuiver, reinig en leid mij. Sier mij met deugden, geef mij inzicht en verlicht mij. Maak mij tot een woonplaats alleen van de Heilige Geest en laat mij nooit meer een woning van de zonde zijn, opdat iedere boze geest en elke hartstocht voor mij vluchte als voor vuur, nu ik Uw woning ben geworden door het ontvangen van de heilige communie. Alle heiligen breng ik U als voorsprekers: de legerscharen der onlichamelijke engelen, Uw voorloper, de wijze apostelen en eveneens Uw ongerepte, reine Moeder. Aanvaard, o mijn barmhartige Christus, hun smeekbeden en maak mij, die U aanbid, tot een kind van het Licht. Want Gij alleen, o Goede, zijt de heiliging en de stralende glans van onze zielen, en tot U zenden wij allen elke dag de U verschuldigde lof, o God en Heer.

GEBED (ANONIEM)

Uw heilig Lichaam, Heer Jezus Christus, onze God, moge mij het eeuwige leven schenken, en Uw kostbaar Bloed de vergeving van zonden. Moge deze eucharistie mij vreugde, gezondheid en blijdschap geven. En maak mij, zondaar, waardig om bij Uw ontzagwekkende wederkomst aan de rechterhand van Uw heerlijkheid te staan, op voorspraak van uw ongerepte Moeder en van al Uw heiligen. Amen.

GEBED TOT DE MOEDER GODS (ANONIEM)

Alheilige Vrouwe, Moeder Gods, licht van mijn verduisterde ziel, mijn hoop, mijn bescherming, mijn toevlucht, mijn troost, mijn vreugde, ik dank u, dat gij mij, onwaardige, waardig geacht hebt om het zuivere Lichaam en het kostbaar Bloed van uw Zoon te ontvangen. Gij, die het ware Licht hebt gebaar, verlicht de geestelijke ogen van mijn hart. Gij, die de bron der onsterfelijkheid in uw schoot gedragen hebt, maak mij weer levend, die door de zonde gedood ben. Gij, liefdevolle Moeder van de barmhartige God, ontferm u over mij en geef mij een berouwvol en vermorzelt hart; geef nederigheid in mijn gedachten en bevrijd mij van mijn slechte overwegingen die mij gevangen houden. En acht mij waardig om tot mijn laatste adem zonder veroordeling de heiliging te ontvangen van de zuivere Mysteriën, tot genezing van mijn ziel en van mijn lichaam. En verleen mij tranen van berouw en belijdenis om u, Moeder Gods, alle dagen van mijn leven te bezingen en te verheerlijken.

luider:

L Want gij zijt gezegend en verheerlijkt in alle eeuwen. Amen.

De priester herhaalt dit en tot slot nogmaals de lezer

P **Nu laat Gij, Heer, Uw dienaar in vrede heengaan volgens Uw woord. Want mijn ogen hebben Uw heil aanschouwd, dat Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volkeren: licht tot openbaring voor de heidenen en heerlijkheid van Uw volk Israël.**

L *Heilige God ... t/m Onze Vader ...*

P *Want van U is het Koninkrijk...*

TROPAAR

L Over de heel de aarde is uw geluid uitgegaan, toen men uw woord had aanvaard. Op God waardige wijze hebt gij de geloofsleer verkondigd, het wezen van al wat bestaat hebt gij uitgelegd, en gij gaf regels voor de levenswijze der mensen. Gij koninklijk priesterschap, vader Basilius, smeeke tot Christus God dat Hij ons Zijn grote ontferming schenkt.

Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

KONDAAK

Gij hebt u een onwankelbaar fundament voor de kerk getoond, door aan alle stervelingen een onvervreemdbare vrije wil toe te schrijven. Hiermee bezegelde gij uw leer, heilige Basilius, die de hemel geopenbaard hebt.

Nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

THEOTOKION

Door de gebeden, Heer, van alle heiligen en van de Moeder Gods, geef ons Uw vrede en ontferm U over ons, als enig barmhartige.

Heer, ontferm U. (12x) Eer... Nu en ...

U, eerbiedwaardiger dan de cherubijnen en onvergelykelyk glorierijker dan de serafijnen, die ongerept God het Woord hebt gebaard, in waarheid Gods Moeder, U verheffen wij.

Vader, zegen in de Naam des Heren.

P God, wees ons barmhartig en zegen ons; doe Uw aangezicht over ons lichten, en ontferm U over ons.

L Amen. Eer... nu en ...
Heer, ontferm U. (3x) Vader, zegen.

P Dat Christus onze ware God,
Zich over ons ontferme en ons redde,
door de voorspraak van Zijn ongerepte Moeder
en van alle heiligen,
want Hij is goed en menslievend.

L Amen.

P Door de gebeden van onze heilige vaders,
Heer Jezus Christus, onze God, ontferm U over ons.

L Amen.

EINDE
EN EER AAN GOD

❖ CONCELEBRATIE ❖

Bij een concelebratie van Hiërarchen draagt de eerste in rang de Mantia en staat bij de troon tot de vastgestelde tijd. Dan gaat hij het altaar binnen en geeft en ontvangt hij vergeving van de concelebranten en zo gaan allen zich aankleden. Tijdens de doxologie gaan ze naar buiten, voorafgegaan door de priesters, en als laatste gaat de hoofdcelebrant met mijter op het hoofd en met zijn staf in zijn rechterhand. Tijdens de Intocht wanneer de celebranten samen het Isodikon (Intochtsvers) zingen, zegent hij met de tweekaars-driekaarshouder, en gaat hij het eerst het Altaar binnen, gevolgd door de andere Bisschoppen en priesters, en hij bewierookt het Altaar rondom en de proskomidie, de Ikonen, vanuit de Heilige Deuren en het volk, terwijl hij het Tropaar zingt en ten slotte het Kondaak. Het Heilige God wordt 2x buiten [=door het Koor] gezongen, de derde keer binnen [=door de clerus], de 4e keer buiten en onmiddellijk de 5e keer binnen. Dan Eer .. Nu en .. buiten, evenals het Heilige Onsterflijke, en hierna weer vanuit het altaar langzaam het Heilige God in vier delen, afwisselend door twee links en rechts staande Bisschoppen en priesters [A: Heilige God; B: Heilige Sterke; A: Heilige Onsterflijke;]. Dan zegent de hoofdcelebrant met de tweekaars, zeggend: Heer, Heer, zie neer uit de hemel. Na het Ontferm U over ons, zingt het rechter Koor buiten onmiddellijk het Heilige God, wanneer de diaken roept: Met kracht. Dan zingt men binnen het Heer, red de vromen en buiten wordt dat twee maal herhaald door de koren. Onmiddellijk binnen: En verhoor ons. Dan wordt binnen één maal de titel [φήμη - fimi] van de Patriarch gezongen en buiten tweemaal herhaald. (of, indien de hoofdcelebrant Metropoliet is, diens titel zowel binnen als buiten, maar indien allen Metropolieten zijn of allen Bisschoppen, wordt de titel van de hoofdcelebrant weggelaten). Iedere keer dat gezegend wordt, zegent de eerste in rang, en deze neemt de Heilige Gaven van de Diaken over en van de priester tijdens de Grote Intocht en hij gedenkt de levenden en de doden. Maar de Uitroepen [ekfonesen] worden naar rangorde verdeeld tot en met de concelebrerende priesters. De Heilige Gaven worden alleen door de hoofdcelebrant gezegend, de andere Bisschoppen communiceren eigenhandig van de heilige Gaven, maar de priesters

❖ NOTEN ❖

en de diakens ontvangen deze van de laatste in rangorde Bisschop.

- 1 Nieuwe Griekse toevoeging; niet in de oudere boeken.
- 2 En andere ikonen met het betreffende tropaar of: Heilige (N.N.), bid voor mij.
- 3 Volgens sommige uitgaven doet de priester nu een kleine wegzending. Dit is [volgens dr Fountoulis] een onnodige toevoeging.
- 4 Griekse rubriek: *P. door de noorddeur, D door zuiddeur*
- 5 Slavisch: ook de rest van de psalm.
- 6 In sommige uitgaven ook: Die mijn voeten krachtig maakt als die van een hert en mij doet staan op hoge bergen.
- 7 In sommige uitgaven en slavisch: Immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen. Ook bij het feloan.
- 8 Tot hier in sommige Griekse uitgaven.
- 9 Bij concelebratie doet slechts één priester de proskomidie.
- 10 Noot vert.: "rechts" is van bovenaf gezien de linkerzijde, d.w.z. langs de letters I- N. "Linkerzijde" wil zeggen langs de letters C - A.
- 11 Nieuwe griekse toevoeging in sommige uitgaven:
d Kruisig, vader. P Toen Gij gekruisigd werd, o Christus, werd de tirannie opgeheven en de kracht van de vijand vertreden. Want geen Engel, noch een mens, maar de Heer Zelf heeft ons gered: Eer aan U.
- 12 d.w.z. van bovenaf gezien links
- 13 In Slavisch vaak geen Engelen. 1.= Johannes de Doper, 2.= de andere Profeten.
- 14 Het Grieks noemt geen martelaressen en monialen. Wel het Slavisch.
- 15 Het is pas later dat men de associatie heeft gemaakt: ster = ster van Bethlehem, en dan ook de afbeelding van de kerstikoon bij de proskomidie.
- 16 In het Grieks meestal slechts één of twee zinnen. In het Slavisch meestal ook: Want Hij heeft de aarde bevestigd en zij zal niet

wankelen. Uw troon staat vast van oudsher, van eeuwigheid zijt Gij. Stromen verheffen, Heer, stromen verheffen hun stem, stromen verheffen hun golven. Maar boven het gedruis van vele wateren, van de hoge baren der zee, is de Heer geweldig in den hoge. Uw getuigenissen zijn zeer betrouwbaar. Heiligheid komt Uw huis toe, Heer, in lengte van dagen.

- 17 In sommige uitgaven is de volgorde anders: **D** *Het is tijd ...*
P Gezegend... en de dialoog. Daarna (evt. *Hemelse Koning ..*)
Eer aan God ... Open mijn lippen ..
- 18 Sommige priesters bidden zachtjes: *Hemelse Koning ...*
en daarna: *Eer aan God ...*
- 19 Letterlijk: Om goed gemengde winden, goede opbrengst van de vruchten van het land en vredige weersomstandigheden.
- 20 "gevaar "niet in het Slavisch
- 21 D.w.z. indien een priester alleen dient, bidt hij het gebed tijdens de antifoon.
- 22 Voor de antifonen zie tekstboekjes koor. Dit kunnen de zgn.
Typika zijn , t.w.
1e) ps. 102 (of verzen eruit)
2e) ps. 145 (of verzen eruit)
3e) Zaligsprekingen.
Door de weeks kan men ook de eerste vier verzen zingen van ps. 91, 92 en 94.
Op hoogfeesten eigen uitgelezen verzen.
- 23 Volgens Slavisch gebruik en enkele Griekse uitgaven staat hij tijdens de eerste antifoon voor de Christus-ikoon.
- 24 Indien de priester alleen dient, bidt hij het gebed tijdens het zingen van de 2e antifoon.
- 25 D.w.z voor de Moeder Gods-ikoon. Volgens Slavisch gebruik voor de Christus-ikoon.
- 26 Zo genoemd omdat de priester dit tijdens de derde antifoon bidt, indien hij zonder diaken dient.
- 27 Volgens sommige uitgaven: Ook bidden wij voor de vrome, orthodoxe christenen. Dit is in de plaats gekomen van : voor de

vrome keizer.

- 28 Alleen volgens de Slavische traditie wordt hier soms een litanie ingevoegd voor de overledenen.
- 29 Dit is het eerste 'eigen' gebed in de Basilius-liturgie.
- 30 In het Liturgikon van Den Haag staat hier ook de Litanie voor de doopleerlingen. Maar in het Grieks en Slavisch staat deze alleen bij de Dienst der Voorafgewijde Gaven, d.w.z. vanaf Midden-Vasten tot woensdag in de Goede Week. Voor wie toch de litanie wil invoegen: zie de appendix, p. 101
- 31 Het Slavisch heeft hier nog een restant van de Vredeslitanie, indien een diaken dient: *Om de vrede van boven .. Om de vrede van .. Voor dit heilig Godshuis ... Dat wij bevrijd worden.*
- 32 De rubrieken zijn in de verschillende handschriften zeer uiteenlopend. Volgens de Slavische boeken zegt de priester 3x het cherubijnenlied. Aan het slot staat 3x Alleluia, terwijl in de Griekse tekst 1x Alleluia staat, en de priester 1x het cherubijnenlied leest. Volgens oud gebruik wierookt de diaken. Bij de Intocht kan de diaken ook zelf het wierookvat aan een vinger van zijn rechterhand laten hangen.
- 33 De dialoog tussen de priester en de diaken zijn in de handschriften vaak zeer uitgebreid. Volgens enkele handschriften wordt bij de Intocht gebeden voor de Bisschop indien deze aanwezig is. Ook andere voorbeden worden in de Slavische traditie en soms in Griekenland gedaan. Dit staat niet in de handschriften en is dus van na het einde van de 18e eeuw.
- 34 De handschriften hebben een grote variatie aan troparen.
- 35 Nieuwere Griekse uitgaven alleen 3x: Dan zal men kalveren op Uw altaar opdragen.
- 36 Volgens Slavische traditie ook: U te aanbidden, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, de eenwezenlijke en ondeelbare Drievuldigheid.
- 37 Volgens niet algemeen gebruik helpt de diaken de priester door voor hem de Gaven op te heffen. Het opheffen van de Gaven is

echter bij uitstek een handeling van de priester, de Anafora.

- 38 Nieuw is het gebruik dat de priester tijdens het *Over u begenadigde ...* het antidoron opheft boven de Gaven. (Het antidoron is al gezegend bij het begin van de proskomidie.) Dit gebruik houdt verband met de dienst van de "Panagia", de zgn "Verheffing" of "ΥΠΣΟΣΙΣ", waarbij het deeltje voor de Moeder Gods in de Kloosterrefter wordt opgeheven, na de maaltijd na de Liturgie.
- 39 Hij gedenkt één persoon, de plaatselijke bisschop, metropoliet of patriarch, of een andere aanwezige bisschop.
- 40 Volgens een oud gebruik: De priester geeft eerst een deel van het heilig Brood aan de diaken, neemt dan zelf, en daarna bidden zij de communiegeden, met het heilig Brood in hun hand.
- 41 Sommige uitgaven: alheilig *en levenschenkend* Bloed .
- 42 Deze en andere teksten van Pasen staan niet in de Griekse boeken, noch het gebed '*Wis Heer ...*' , ze worden echter door sommige priesters wel gezegd.
- 43 Sommige uitgaven hebben hier reeds het *DANKGEBED NA DE COMMUNIE: Wij danken u menslievende Heer ..* (zie de litanie).
- 44 De diaken houdt de heilige Kelk hier vast, nog uit de tijd dat de priester het heilig Brood uitdeelde en de diaken uit de heilige kelk liet drinken.
- 45 In het Grieks: rechtvaardigheid. Trebelas verklaart: de door Uw wet aan ons opgedragen deugden, waarvan het geheel Uw rechtvaardigheid uitmaakt.
- 46 De Patroonheilige wordt volgens zijn categorie tussengevoegd: bijv. bij een feest van de Moeder Gods, wordt dat direct in het begin bij de Moeder Gods vermeld en niet nog eens achteraf bij de datumheiligen.
- 47 Tijdens het uitdelen van het antidoron kan ps. 33 gelezen worden en/of de dankgeden.

D Gij allen die u op de verlichting voorbereidt, kom naar voren. Gij die u op de verlichting voorbereid, bid de Heer.

Gelovigen, bidden wij voor de broeders en zusters die zich op de heilige verlichting voorbereiden, en voor hun redding, bidden wij de Heer.

Dat de Heer onze God hen moge versterken en hun kracht geven.

Dat Hij hen moge verlichten met het licht van kennis en vroomheid.

Dat Hij hun te rechter tijd het bad der wedergeboorte, de vergeving der zonden en het kleed der onvergankelijkheid moge verlenen.

Dat Hij hen door water en Geest herboren late worden.

Dat Hij hun de volkomenheid van het geloof moge schenken.

Dat Hij hen bij Zijn heilige, uitverkoren kudde moge tellen.

Red hen, ontferm U, help en behoed hen, o God, door Uw genade.

Gij die u op de verlichting voorbereidt, buigt uw hoofden voor de Heer.

K Voor U, o Heer.

Ondertussen bidt de priester zacht het Gebed:

P Laat Uw aangezicht schijnen, Heer, over hen die zich op de heilige verlichting voorbereiden, en die ernaar verlangen de onreinheid van de zonde van zich af te schudden. Verlicht hun verstand, bevestig hen in het geloof; sterk hen in de hoop, maak hen volkomen in liefde. Maak hen tot waardige ledematen van Christus, Die zichzelf heeft gegeven als losprijs voor onze zielen.

Uitroep: Want Gij zijt onze verlichting en tot U zenden wij de lof: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

D Gij allen die u op de verlichting voorbereidt, gaat heen.
Gij die u op de verlichting voorbereidt, gaat heen.